

Fylkesmannen i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmarkku fylkkamánni
Tromssan ja Finmarkun maaherra*

TILSYNSRAPPORT

Skolemiljø og skoleeiers forsvarlige system

Skånland kommune – Skånland skole

Sammendrag

Fylkesmannen i Troms og Finnmark har ført tilsyn med Skånland kommune og Skånland skole. Tema for tilsynet har vært arbeidet med elevenes skolemiljø, både på skolenivå og skoleeiernivå. I denne rapporten presenterer vi våre endelige vurderinger og konklusjoner.

Vi har undersøkt om Skånland skole oppfyller plikten til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre i arbeidet med å fremme et trygt og godt skolemiljø. Videre har vi undersøkt om skolen oppfyller pliktene til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Vi har også undersøkt om Skånland kommune som skoleeier har et forsvarlig system for å følge opp at skolen oppfyller disse pliktene.

Vi besøkte Skånland kommune og Skånland skole 01. og 02. oktober 2019. Vi snakket med elever, foreldre, ansatte, rektor og kommunalsjef for oppvekst (skoleeier). I tillegg har skolen gjennomført egenvurdering og sendt inn øvrig dokumentasjon til oss. Rapportens tilhørende vedlegg viser den komplette oversikt over dokumentasjonsgrunnlaget. Videre har vi innhentet informasjon fra våre egne systemer og offentlige registre samt informasjon fra skolens og kommunens nettside.

Med utgangspunktet i den informasjonen vi har mottatt gjennom egenvurderinger, dokumentasjon og intervjuer, har vi konkludert med at skolen ikke i tilstrekkelig grad arbeider forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø. Skånland skole har etablert elevråd, foreldreutvalg og samarbeidsutvalg/skolemiljøutvalg, men det foreligger ingen referat eller dokumentasjon på at råd og utvalg er informert og involvert i arbeidet med skolemiljøet.

Ved Skånland skole har de ansatte kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har det trygt og godt eller ikke. Rektor har rutiner for å varsle skoleeier i alvorlige tilfeller, også ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen har krenket en eller flere elever. Vi har derimot konkludert med at rektor ikke på en tilstrekkelig måte sikrer at alle som jobber på skolen varsler rektor, og alltid varsler så raskt som saken tilsier, dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Når det gjelder de øvrige delplikter, som følge med, gripe inn, undersøke og sette inn tiltak, fremstår det som personavhengig og det ser ikke ut til å være en felles praksis ved skolen som følge av en fastsatt plan eller fremgangsmåte som alle kjenner til. Skolen har ikke en tilfredsstillende praksis for å involvere eleven i innholdet i aktivitetsplanen og i valg av tiltak. Tiltakene er derfor ikke alltid basert på elevens behov og elevens beste.

Aktivitetsplanene som skolen har laget oppfyller kravene til innhold. Vi har konkludert med at skolen gjennomfører de tiltakene de har nedsatt i aktivitetsplanene, og det er en tilfredsstillende praksis når det gjelder evaluering og tilpassing av tiltak. Skolen har ikke i tilstrekkelig grad informert elever og foreldre om at de kan melde saken videre til fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten.

Skånland kommune innhenter ikke tilstrekkelig informasjon ofte nok om skolens praksis, til at skoleeiers system som helhet kan vurderes som forsvarlig. Kommunens strategidokument for å sikre og utvikle kvaliteten i grunnskolen, er ikke oppdatert etter dagens regelverk, og skoleeiers system har ikke avdekket dette.

Det ble påpekt flere lovbrudd, og lovbruddene i form av pålegg fremkommer av rapportens kapittel 6. Kommunen har frist til **fredag 16.04.2020** til å sende Fylkesmannen en erklæring om at forholdene er rettet og en redegjørelse for hvordan lovbruddene er rettet.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Kort om kommunen og skolen	1
1.2	Gjennomføringen av tilsynet	1
1.3	Om tilsynsrapporten	2
2	Plikten til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre	3
2.1	Rettslige krav	3
2.2	Våre undersøkelser og vurderinger	3
2.3	Våre konklusjoner	13
3	Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø	14
3.1	Rettslige krav	14
3.2	Våre undersøkelser og vurderinger	16
3.3	Våre konklusjoner	34
4	Skoleeiers forsvarlige system for å vurdere og følge opp skolens plikt til å arbeide forebyggende og informerer og involverer elever og foreldre for å fremme et trygt og godt skolemiljø	36
4.1	Rettslige krav	36
4.2	Våre undersøkelser og vurderinger	37
4.3	Våre konklusjoner	41
5	Skoleeier skal ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller aktivitetsplikten	41
5.1	Rettslige krav	41
5.2	Våre undersøkelser og vurderinger	41
5.3	Våre konklusjoner	45
6	Frist for retting av lovbrudd	45
	Vedlegg: Liste over dokumentasjon	1

1 Innledning

Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kapittel 10 A. Gjennom å føre tilsyn kontrollerer vi om skolene oppfyller opplæringsloven med tilhørende forskrifter, og tilsyn er å anse som offentlig myndighetsutøvelse. Dette innebærer at vi må gjennomføre tilsynet i samsvar med reglene i forvaltningsretten og offentlighetsloven.

For de tilfeller Fylkesmannen konkluderer med at et rettslig krav ikke er oppfylt, betegnes dette som lovbrudd, uavhengig av om det er opplæringsloven eller forskrifter fastsatt i medhold av denne, som er brutt. Dersom kommunen eller skolen ikke følger regelverket, kan vi pålegge retting dersom kommunen ikke retter opp i eventuelle lovbrudd etter en fastsatt frist.

Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Eventuelle pålegg blir derfor rettet til kommunen, som har det overordnede ansvaret for at skolen retter opp brudd på regelverket.

1.1 Kort om kommunen og skolen

Skånland kommune er har i underkant av 3000 innbyggere. Fra 01.01.2020 blir Skånland kommune sammenslått med Tjeldsund kommune, det nye navnet er Tjeldsund kommune, og vil få omlag 4300 innbyggere.

Det er tre grunnskoler i Skånland kommunen, og Skånland skole er den største med sine 224 elever (per. 1.10.19 jf. GSI-registrering). Skånland skole er samlokalisert med Skånlandhallen. Det er gode og moderne fasiliteter og er en 1-10 skole. Eleven på 1.-4 trinn har undervisning i egen skolebygning (Paviljongen) med eget uteområde.

Ifølge tilstandsrapport for grunnskolen i 2018 er det utfordrende å ha kvalifiserte lærere ved skolene. Ved Skånland skole oppfyller 85 % av undervisningspersonalet kompetansekravene for tilsetning, jf. opplæringsloven § 10-1. (jf. GSI 2019). Lærerdekningen er god og klassestørrelsen moderat, med to paralleller på noen trinn.

1.2 Gjennomføringen av tilsynet

Vi åpnet tilsyn med Skånland kommune i brev 18.06.2019 hvor dere ble bedt å levere dokumentasjon til oss. Vi har mottatt dokumentasjon for å gjennomføre tilsynet.

Temaet for tilsynet med skolemiljø er delt inn i to temaer: «Skolens plikt til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre» og «[s]kolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø». I tillegg til dette fører vi tilsyn med skoleeiers forsvarlige system tilknyttet de to nevnte temaene.

Det rettslige utgangspunktet for tilsynet er inndelt i åtte hovedkategorier:

1. Skolens plikt til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 og 9 A-8.
2. Skolens plikt til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet med skolemiljøet, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-9 og forvaltningsloven § 11.
3. Skolens plikt til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven §§ 9 A-2, 9 A-3, 9 A-4.

4. Skolens plikt til å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever §§ 9 A-2, 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5
5. Skolens plikt til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-9 og forvaltningsloven § 11.
6. Skoleeiers forsvarlige system for å vurdere og følge opp at skolen jobber forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene, jf. opplæringsloven § 13-10.
7. Skoleeiers forsvarlige system for å vurdere og følge opp at skolen informerer og involverer elever og foreldre, jf. opplæringsloven § 13-10.
8. Skoleeiers forsvarlige system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller aktivitetsplikten, jf. opplæringsloven §§ 13-10.

Formålet med dette tilsynet er å kontrollere om kommunen og skolen oppfyller kravene i regelverket når det gjelder skolens plikt til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre samt skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø. Vi kontrollerer også om kommunen oppfyller kravet om å ha et forsvarlige system for å vurdere og følge opp de to nevnte temaene.

Vi har ikke sett på hvordan dere oppfyller andre krav i regelverket.

For offentlige grunnskoler er det kommunene som skoleeiere som må sørge for at skoleledelsen ved hver enkelt skole oppfyller kravene i opplæringsloven. Dette innebærer at selv om det er Skånland skoles praksis som er del av undersøkelsen i forbindelse med tilsynet, er det Skånland kommune, nå Tjeldsund kommune som er overordnet ansvarlig og dermed riktig adressat for eventuelle pålegg om retting i samsvar med opplæringsloven § 14-1 tredje ledd.

Fylkesmannen sendte foreløpig tilsynsrapport til dere 05.12.2019. I den presenterte vi våre foreløpige vurderinger og konklusjoner. Kommunen har ikke gitt noen tilbakemeldinger til foreløpig rapport innen fristen 20.12.2019, og konklusjonen i denne endelige rapporten er derfor i overenstemmelse med foreløpig rapport.

1.3 Om tilsynsrapporten

Våre vurderinger i denne rapporten baserer seg i hovedsak på opplysninger som kommer frem i:

- dokumentasjonen dere har sendt inn (se oversikt i vedlegg)
- informasjonen fra våre egne systemer og offentlige registre
- informasjonen på skolens og kommunens nettsted
- intervjuer med administrativ skoleeier, skoleledelse, lærere, andre voksne på skolen, foreldre og elever.

Tilsynsrapporten inneholder informasjon om hvilke pålegg som er aktuelle å vedta etter at rettefristen etter kommuneloven § 60 d er utløpt.

Tilsynsrapporten er et offentlig dokument. Vi publiserer våre tilsynsrapporter på vår hjemmeside.

2 Plikten til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre

2.1 Rettslige krav

Plikten til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø

Elevene skal få delta i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for å skape et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven (heretter oppl.) § 9 A-8 første ledd. Elevene kan bli involvert gjennom for eksempel aktiviteter og dialog i hverdagen, og gjennom planlagte samtaler og møter. Hvordan elevene skal ta del i arbeidet, skal tilpasses saken og elevenes alder og forutsetninger. Det kan for eksempel settes av tid til å arbeide med skolemiljø som et fast tema i klassens time.

Rektor skal jobbe for at alle som jobber på skolen, skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø, jf. oppl. § 9 A-3. Rektor skal også jobbe for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet. For å få dette til må lærerne ha nødvendig kompetanse og tilstrekkelig tid. Skolemiljøet skal virke positivt på elevenes helse, trivsel og læring, på trygghet og sosial tilhørighet. Arbeidet skal strekke seg lenger enn å hindre krenkelsers, og det må omfatte holdninger, verdier, undervisningspraksis, relasjoner og ledelse. Rektor kan for eksempel legge til rette for at alle som jobber på skolen, kan diskutere etiske dilemmaer og bli bevisst på det etiske ansvaret som hviler på dem.

Skolen skal evaluere arbeidet med skolemiljøet basert på synspunkter fra ansatte, elever og foreldre. Dersom evalueringen viser at skolen ikke oppfyller kravene som følger av oppl. kapittel 9 A, må skolen gjøre endringer i måten det jobber på, slik at kravene blir oppfylt.

Plikten til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet med skolemiljø

Skolen skal gi elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, skolens aktivitetsplikt og retten til å melde en sak til fylkesmannen, jf. oppl. § 9 A-9 første ledd. Skolen må gi informasjonen på en måte og i et omfang som gjør at elevene og foreldrene kan ivareta sine rettigheter etter loven.

Skolen skal informere aktuelle råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, jf. forvaltningsloven § 11 og oppl. § 9 A-3 andre ledd. Skolen skal i tillegg informere aktuelle råd og utvalg om at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet. Hvilke råd og utvalg som er aktuelle, varierer etter skoletype.

Skolen skal informere aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet, jf. oppl. § 9 A-9 tredje ledd. Skolen må selv ta initiativet til å orientere rådene og utvalgene når ny relevant informasjon er tilgjengelig eller kommet frem. Kravet om at det må være viktig for skolemiljøet, betyr at skolen ikke trenger å informere om dagligdagse enkelthendelser eller mindre endringer av rutiner.

Skolen skal så tidlig som mulig ta aktuelle råd og utvalg med i arbeidet med skolemiljøtiltak, jf. oppl. § 9 A-9 tredje ledd. Skolen må ta rådene og utvalgene med i arbeidet tidlig nok til at de får en reell innflytelse.

2.2 Våre undersøkelser og vurderinger

2.2.1 Plikten til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø

2.2.1.1 Rektor skal sikre at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at elevene i alle klassene blir involvert i arbeidet for å fremme et trygt og godt skolemiljø. Videre undersøker vi om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

Fylkesmannen har mottatt Skånland kommunes *strategidokument for å sikre og utvikle kvaliteten i grunnskolen*, revidert 2017. Som en del av dette strategidokumentet er det utarbeidet en *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø, Opplæringsloven kapittel 9 A*. Den oversendte versjonen er revidert oktober 2018 på rektormøtet. Ifølge retningslinjen i denne planen har rektor ansvar for at «[a]lle elever får si sin mening om miljøet og at mangler blir rettet opp. Involvere elevrådsleder og nestleder i gjennomgang av denne». Videre har rektor ansvar for at kommunal plan for godt skolemiljø gjennomgås i klassene hver høst.

Rektor har oversendt *Årshjul for godt skolemiljø- sosialpedagogisk forebyggende tiltak i arbeidet med elevenes arbeidsmiljø*. Her fremkommer det at klassene skal lage klasseregler/skoleregler, og at klassene skal gjennomgå og øve på reglene ved oppstart av skoleåret og i januar. Her fremkommer også at det gjennomføres ulike trivselsfremmende tiltak som samling i salen, fadderordning, juleverksted, tv-aksjonskafe, vinterturer, aktivitetsdager, ulike turneringer og lignende. I samme årshjul står det at alle klassene skal gjennomføre en trivselsundersøkelse som er ikke-anonym to ganger i året. Rektor har oversendt spørsmålene som elevene må svare på. Elevrådet skal se på og jobbe med resultatene i etterkant av undersøkelsene.

Skånland skole har også en *Håndbok i klasseledelse* med ulike moduler for hvordan skolen og lærerne kan jobbe for å blant annet skape et godt læringsmiljø for elevene. Dette var et tema Skånland skole jobbet med da de var med i *Ungdomstrinn i utvikling*.

Det er også innsendt en sjekkliste for kontaktlærer, som leveres til rektor to ganger i året. Her registreres det om mobbing har vært tema på alle faste elevsamtaler, om klassereglene er gjennomgått og øvd på, i tillegg til om de er tatt i bruk i alle klassene.

I egenvurderingene i RefLex har de fleste respondentene svart at elevene blir involvert i arbeidet for å skape et trygt og godt skolemiljø. Rektor har vist til at dette skjer på klassenivå i sosialt arbeid og klassens time. Videre sier rektor at elevrådet blir involvert i varierende grad, og at det bør brukes mye mer.

Andre respondenter har vist til at det lages klasseregler hvor det også diskuteres hvordan de har det, og hvordan de vil ha det. Det fremkommer også i egenvurderingen at de stadig kan bli bedre til å involvere elevene, og noen skriver at de ikke vet om det skjer.

I intervju bekrefter respondentene at alle klassene jobber med klasseregler, men flere mener det er uklart om det er skriftlige føringer for når de skal lages, og om alle klasser skal lage slike regler. Noen nevner at det jobbes med «Mitt valg»- et opplegg om klassemiljø. Klassens time trekkes fram som en arena der elevene kan ta opp ting som skjer i klassen, i friminuttene, innhold i aktiviteter og at elevene kan komme med forslag gjennom elevrådet. Det kom også fram i intervju at ledelsen ikke har kommet med føringer for klassens time, hverken omfang eller tema.

I intervjuene vises det også til felles aktiviteter som Blime-dansen, aktivitetsdager, juleball og tv-aksjonen. Trivselsledere velges blant elevene i 5.- 7. trinn, og de får delta på kurs. Oppgaven deres er å få andre elever med i lek og passe på at ingen er utenfor. Det kommer også fram at skolen har en fadderordning der elever i 4. klasse er faddere for elever i 1. klasse. Vi ble også gjort kjent med at elever på mellomtrinnet ikke kan

være sammen med elever som går i 1.-4. klasse, noe som forhindrer elever fra 2. klasse være sammen med fadderne sine, som da går i 5. klasse.

Elevrådet informerte om at skolemiljø ikke har vært et tema i noen av møtene de har hatt.

Fylkesmannens vurdering

Det oversendte kommunale *strategidokument for å sikre og utvikle kvaliteten i grunnskolen* viser at skoleeier har lagt føringer for at skolene skal tilrettelegge for elevmedvirkning. Denne planen viser derimot til oppl. § 9 A slik den lød før ny lov trådte i kraft 01.08.2017. Henvisninger til paragrafer og lovtekst stemmer ikke overens med dagens regelverk.

Når det gjelder klassens time, kan vi ikke se at skoleledelsen har lagt føringer for at dette skal gjennomføres i alle klassene og eventuelt når eller hvor ofte. Når gjennomføring av klassens time ikke er satt i system, vil det være tilfeldig om elevene i alle klasser faktisk får medvirke gjennom disse timene. Informasjonen som fremkom under intervju om at det er variasjoner i klassene om hvor ofte det gjennomføres, illustrerer dette.

I skolens årshjul for godt skolemiljø er det føringer for at klasseregler skal lages i alle klasser. Rektor følger opp at dette blir gjort ved at kontaktlærer må fylle ut sjekkliste der det fremkommer om de er laget og om klassen har jobbet med det. Det fremkommer også at skolen har ulike aktiviteter, som kan være trivselsfremmende. Flere forteller at elever er delaktige i gjennomføring av disse aktivitetene, som trivselsledere og som instruktører på aktivitetsdagen. Ingen informanter sier at elevene er delaktig i planlegging av aktivitetene.

Etter vår vurdering er disse tiltakene, ikke tilstrekkelige til å sikre det kontinuerlige arbeidet med å inkludere elevene i planleggingen og gjennomføringen av det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. I denne sammenheng ønsker vi å påpeke at enkelte elever uttrykte at de ikke opplever at klassereglene benyttes i det daglige. Det er også uklart i hvor stor grad rektor sørger for at nyansatte blir oppmerksom på disse rutine og kravene til eksempelvis å lage klasseregler.

I intervju kommer det fram at skolens *Håndbok i klasseledelse* ikke er i bruk. Noen lærere sier at de bruker elementer av dette i sin praksis, men det har ikke vært tema eller opp til diskusjon på lang tid. Det kom også fram at noen ansatte ikke kjenner til denne *Håndboken*.

Elevråd er trukket fram som arenaer for elevmedvirkning, men det fremkommer ikke at skolemiljø er rutinemessig tema på disse møtene. Tilsynsmaterialet gir ikke klare holdepunkter for om elevene gjennom dette får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet med skolemiljø. Dette bekreftes ved at elevrådet informerte om at skolemiljø ikke har vært et tema i noen av møtene de har hatt dette skoleåret. I skolens årshjul angis det ikke tidspunkt for valg av elevrådsrepresentanter eller når det skal avholdes elevrådsmøter. Det er heller ikke dokumentert, hverken gjennom referat fra elevråd eller klassemøter, på hvilken måte elevene har tatt del i planlegging og gjennomføring av noen av aktivitetene som gjennomføres på skolen.

Etter en gjennomgang av tilsynsmaterialet, finner Fylkesmannen at rektor ikke har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Skolen har mange gode tiltak på plass, men det er ikke holdepunkter som viser at de i praksis gjennomføres i alle klassene.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.1.2 Rektor skal jobbe for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø

Fylkesmannen undersøker om rektor jobber for at skolen skal ha holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø for alle elever. Vi undersøker også om rektor følger opp dersom en som jobber på skolen, ikke praktiserer slike holdninger og verdier. Formålet med kontrollspørsmålet er å kontrollere hvordan rektor jobber med dette, og ikke alene vurdere hvilke holdninger og verdier de enkelte personene som jobber på skolen, har.

Skolen har oversendt en regelmatrise for perioden 2017/2018, med hovedoverskriften: *Vi sier HEI til hverandre!* I denne matrisen fremkommer hvordan ansatte og elever skal «vise respekt, vise ansvar og vise omsorg» i og på ulike områder, som klasserommet, i gangen, i skolegården/uteområdet, ballbingen, skoleveien, bussen, kantine/hallen, spesialrom, svømmehall/garderobe og i gymsalen/hallen. Også *Håndbok i klasseledelse* omhandler holdninger og verdier som kan bidra til et trygt og godt skolemiljø.

I egen vurderingen i RefLex har alle, svart «ja» på spørsmålet om rektor jobber for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø. Skoleledelsen har vist til at rektor legger til rette for at elever og personalet kan jobbe med miljørettede tiltak. Det vises også til at dette er et tema som ofte kommer opp i fellesmøter.

Under intervju trekkes det fram at dette er tema i personalet. I forbindelse med ny læreplan og ny overordnet del har lærerne jobbet med caser og problemstillinger som omhandler dette. Enkelte respondenter viser også til en instruks for lærere og ansatte, der det blant annet står hva som forventes av dem som ansatt. Også her refereres det til *Håndboken i klasseledelse* og klassereglene.

Det kommer også fram i intervju at det prates mye i personalet om at de skal ha like holdninger og verdier, men det er ikke definert hva som ligger i dette. Noen trekker fram at det skal være positivt og bra, andre at eleven skal være i sentrum og at det skal være tydelige voksne i møtet med elever. Det kommer også fram at alle skal hilses på og alle skal sees.

Det er en viktig del av rutine på skolen at lærerne håndhilser på alle elevene hver morgen. Elevene sier at klassene jobber med hva som er gode holdninger, og hvordan de skal være mot hverandre. Noen sier at rektor har vært i klassene og snakket om dette. Flere av intervjuobjektene sa at lærerne reagerer ulikt, og at de utøver ulik praksis.

Det legges opp til åpen diskusjon i kollegiet om at alle skal reagere likt, og det med utgangspunkt i felles verdier. Rektor har også samtale med ansatte dersom det avdekkes at en lærer ikke utviser holdninger som er forenelig med skolens retningslinjer.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen anser det som positivt at flere respondenter mener at rektor jobber for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø. Flere viser til klasseregler og diskusjoner i kollegiet. Vi anser det også som sannsynlig at rektor følger opp dersom en person som jobber på skolen, ikke praktiserer gode holdninger og verdier.

Vi kan se at det foreligger skriftlig dokumentasjon som viser at skolen har jobbet med dette tidligere, blant annet skolens regelmatrise for perioden 2017/2018. Et moment i denne saken er derimot at ingen av respondentene viste til denne matrisen, ei heller til ordene *vis respekt, vis ansvar og vis omsorg*.

Flere av de vi intervjuet sa at det var et hardt og tøft miljø på skolen, blant annet nevnes det at elevene har mye stygg språkbruk. Både foreldre og lærere trekker fram et ønske om at det jobbes mer med hvordan de vil ha det på skolen og hvilke holdninger og

verdier som skal gjelde for skolen. Det at flere også trekker fram at *Håndbok i klasseledelse* ikke jobbes med, tyder også på at skolen ikke jobber med å skape felles holdninger og verdier.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.1.3 Rektor skal jobbe for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet

Fylkesmannen undersøker om rektor jobber for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet. I denne sammenheng undersøker vi om rektor sørger for at lærerne har nødvendig kompetanse og tilstrekkelig tid til å jobbe på denne måten sett opp mot behovene på skolen.

I egenvurderingen i RefLex kommer det fram at lærerne har felles møtetid, med blant annet langdagstid. Lærerne har ofte samtaler rundt det å jobbe med klassemiljø. «Mitt valg» trekkes fram som et undervisningsprogram i "sosial og emosjonell kompetanse". Programmet skal blant annet trene elever i ulike aldersgrupper til å ta selvstendige valg. Flere av de ansatte viser til at det er opp til hver enkelt hvor mye de skal bruke dette programmet.

Intervjuobjektene trekker fram at det er satt av tid til klasselærermøter hver uke. Her diskuteres blant annet elever med utfordringer, hvordan elever presterer og klassemiljøet. I desentralisert ordning for kompetanseutvikling har Skånland skole avtale med Høgskolen i Innlandet, det det jobbes med kompetanseheving i relasjonsbygging mellom elever og lærere. Det vises også til at mobbeombudet har vært på skolen og snakket med både elever, foreldre og ansatte.

Det er også oversendt referatmaler for klasselærermøter og sjekklister for kontaktlærer. Disse sjekklistene skal leveres rektor to ganger i året der de sjekker ut om de har gjennomført klassemøter, at det er skrevet referat, om klasseregler er gjennomgått og arbeidet med, og om skolemiljø har vært tema på foreldremøtene.

Fylkesmannens vurdering

Informasjonen som fremkom under intervju og i egenvurderingene taler for at rektor jobber for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet.

Vi kan se at rektor har lagt føringer for at klassemiljø skal være tema på klasselærermøter og at det er satt av tid til dette. I tillegg etterspør rektor gjennom referat og sjekklister om lærerne har jobbet for å fremme en positiv samhandling i klassemiljøet.

Rektor har lagt til rette for å heve kompetansen til de ansatte i form av møter med Mobbeombudet. I tillegg er lærerne i gang med kompetanseheving blant annet når det gjelder relasjon mellom elev og lærer, dette i samarbeid med Høgskolen i Innlandet

Lovkravet vurderes som oppfylt.

2.2.1.4 Skolen skal evaluere det forebyggende arbeidet med skolemiljøet basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte

Fylkesmannen undersøker om skolen evaluerer det forebyggende arbeidet med skolemiljøet basert på synspunkter fra et bredt utvalg av ansatte. Videre undersøker vi om skolen har innhentet synspunkter fra et utvalg av elever og foreldre.

Av den skriftlige dokumentasjonen, ser vi at evaluering av elevundersøkelsen og ikke-anonym undersøkelse er satt inn i *Årshjulet for godt skolemiljø* for Skånland skole. I følge dette årshjulet skal resultatene presenteres i personalet, elevrådet skal jobbe med

det og det skal være tema på elevsamtaler og foreldresamtaler. Det er også oversendt sjekklister for kontaktlærer der det fremkommer om de har gjennomført dette.

I egenvurderingen i RefLex har halvparten av respondentene svart «ja» på spørsmålet om de evaluerer det forebyggende arbeidet med skolemiljøet basert på synspunkter fra ansatte, elever og foreldre. Det begrunnes med at temaet er oppe på personalmøter og klasselærermøter. Det trekkes også fram at innspill fra foreldrene ofte kommer via kontaktlærer som igjen løfter det inn i diskusjonene. De som svarer «nei» mener at de kan bli bedre både på evaluering og tilpasning av rutiner som kan fremme et bedre skolemiljø. De fleste svarer positivt på at det gjøres endringer dersom evalueringen viser at det er nødvendig.

Ledelsen sier i intervju at etterarbeid av elevundersøkelsen tas i den aktuelle klassen for å finne årsaken til resultatene. Skolens ledelse jobber direkte mot den klassen sammen med kontaktlærer. Rektor sier at foreldrene blir informert gjennom FAU, men sier også at de kan bli flinkere til å involvere FAU. Ingen av foreldrene vi snakket med har vært med på noen form for evaluering av elevundersøkelsen eller ikke-anonyme undersøkelser. Foreldrene har heller ikke deltatt i foreldreundersøkelsen, men har fått signaler om at de får mulighet i år. Skolen har innført, fra inneværende skoleår, at elever skal delta på alle foreldremøter og foreldresamtaler. Dette er et tiltak som foreldrene ikke har fått evaluert sammen med skolen. Flere trekker også fram at det kan være utfordrende å ikke ha noen arenaer for samtaler med lærere og andre foreldre uten at elevene er tilstede. I intervju framkom det usikkerhet om hvordan foreldrenes synspunkter innhentes.

Gjennom intervju kommer det også fram at skolen ikke har gode nok rutiner for evaluering. Noen ganger skjer det i fellesskap, andre ganger er det klassevis. Ikke alle ansatte får kjennskap til resultater eller etterarbeid av undersøkelsene. Det trekkes fram at det helst er aktiviteter og ulike arrangement som evalueres. Elevene sitt syn kommer fram ved at enkelte lærere samtaler med dem i etterkant av disse aktivitetsdagene/arrangementene. Elevrådet sier at de opplever at deres synspunkter ikke blir tatt med i evaluering. De viser blant annet til at deres innspill til økter på 90-minutter ikke har blitt diskutert.

Fylkesmannens vurdering

Hensikten med evaluering er at skolen skal bruke informasjonen de har om hvordan arbeidet fungerer, til å vurdere i hvilken grad det forebyggende arbeidet fremmer et trygt og godt skolemiljø. Hvis skolen ikke har god nok informasjon om hvordan arbeidet fungerer, må skolen innhente slik informasjon.

Skolen har vist til at de jobber med evaluering gjennom elevsamtaler, foreldresamtaler, klassemøter, elevundersøkelsen og ikke-anonym undersøkelse. Fylkesmannen kan imidlertid ikke se at det foreligger dokumentasjon som viser til at skolen har evaluert det forebyggende arbeidet med skolemiljø i forbindelse med de nevnte samtaler og undersøkelser.

Elevene deltar på elevundersøkelse. Enkelte lærere viser til at elevundersøkelsen gjennomgås med klassen, men det er ikke sannsynliggjort at evaluering av disse resultatene er satt i system. Det blir læreravhengig hvorvidt resultatene gjennomgås med klassen eller ei. Dette underbygges ved at noen elever uttrykte at de ikke er kjent med at de har vært med i arbeidet med å evaluere det forebyggende arbeidet med skolemiljø. Videre er det ikke dokumentert at elevrådet er direkte involvert i arbeidet med skolemiljøet. Det er heller ikke informasjon som viser hvordan foreldrene blir involvert i evalueringen av det forebyggende arbeidet.

Fylkesmannen vurderer at det samlede tilsynsmateriale ikke sannsynliggjør at skolen evaluerer det forebyggende arbeidet med skolemiljøet der synspunkter fra elever og foreldre er tatt med i tilstrekkelig grad. Vi kan ikke se at skolen har oversendt

dokumentasjon som viser at evaluering har blitt gjennomført, og vi kan ikke se at møteplan, årshjul eller referater indikerer at evaluering skal finne sted.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.2 Plikten til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet med skolemiljøet

2.2.2.1 Skolen skal gi elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til fylkesmannen

Fylkesmannen undersøker om praksis viser at skolen gir elever og foreldre informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til fylkesmannen.

Skånland kommune har på sin hjemmeside, under fanen nyheter september 2017, informert innbyggerne om at det er kommet et nytt regelverk om skolemiljø. Dette viser at kommunen har gitt informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, samt informasjon om mobbeombudet og retten til å melde en sak til fylkesmannen.

Videre har skolen oversendt skolens ordensreglement og et meldeskjema om brudd på, eller mistanke om brudd på opplæringsloven § 9A.

I egenvurderingen i RefLex har alle respondentene, unntatt assistentene, svart «ja» på spørsmålet om de gir elevene informasjon om rettighetene tilknyttet skolemiljø, skolens aktivitetsplikt og retten til å melde en sak til fylkesmannen. Noen utdyper svaret ved å nevne elevenes deltakelse på første foreldremøte på høsten der oppl. § 9A gjennomgås, i tillegg til skolens plikter.

På spørsmålet om foreldrene får informasjon om de nevnte rettighetene, har alle respondentene bortsett fra assistentene, svart «ja». Noen utdyper svaret ved å nevne foreldremøtet som avholdes på høsten, samt på foreldresamtaler. I oversendt dokumentasjon ser vi i mal for foreldrekonferanse at foreldrene må skrive under på at det er informert om rettigheter og plikter i hht § 9A.

I intervju sier skoleledelsen at kontaktlærere muntlig gir informasjon til elevene ved oppstart hver høst. Der opplyses det om muligheten til å melde til skolen og Fylkesmannen. Det kommer også fram at det ikke har vært rutine for at SFO også informerer om dette, og rektor sier at det ikke har vært møtepunkter med de ansatte på SFO, bortsett fra leder.

Elevene uttrykker at de har fått informasjon om at alle skal ha det trygt og godt på skolen, det er kontaktlærer som har informert om det. Flere av elevene sier at de ikke har fått informasjon om hva de kan gjøre dersom de ikke har det trygt og godt, og de kjenner heller ikke til Fylkesmannens rolle i skolemiljø saker, og deres mulighet til å melde saken til Fylkesmannen.

Foreldreutvalget sier i intervju at de i høst fikk beskjed om at de må være tydelig overfor skolen om det er en 9A-sak når de melder fra til skolen, og de ønsker at skolen skal gå videre med saken. Foreldrene snakker om et mobbeskjema som de må fylle ut, men det var ikke alle foreldrene som kjente til dette. Foreldrene etterlyser tilgang til regelverket, og at de har mistet tilgang til skolens plattform der dette var beskrevet tidligere.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen vurderer den samlede dokumentasjonen slik at skolens ledelse har gitt føringer for hvordan informasjonen skal gis. Flere kanaler brukes. Likevel uttrykker elevene at de ikke har fått slik informasjon.

Hensikten med denne bestemmelsen er at elevene skal kunne ivareta sine rettigheter etter loven. Dermed må de få informasjonen på en måte og i et omfang som gjør lovverket forståelig og nyttig for elevene. Det kan for eksempel være riktig å gi informasjon flere ganger i løpet av skoleåret, og at informasjonen er tilgjengelig for alle.

Fylkesmannen vurderer dokumentasjonen slik at skolen har gitt informasjon om hva regelverket sier, men elevenes svar tyder på at informasjonen som er gitt ikke er formidlet slik at elevene har forstått. Dette er heller ikke avdekket av skolens egen evaluering, som vi tok for oss under forrige kontrollpunkt i tilsynet. Informasjonen om rettighetene tilknyttet skolemiljø og skolens aktivitetsplikt er vanskelig tilgjengelig på skolens og skoleeiers nettsider, noe foreldrene også bekreftet da de etterspurte tilgang til regelverket.

Meldeskjema om brudd på, eller mistanke om brudd på opplæringsloven § 9A er ikke oppdatert etter nytt lovverk av 1.08.2017. Skolen har feilinformert foreldrene når de har fått beskjed om at de må være tydelig overfor skolen om det er en 9A-sak når de melder fra til skolen. Dersom foreldrene sier at eleven ikke har det trygt og godt er dette nok til at skolen skal sette i gang undersøkelse og eventuelle tiltak. Skolen kan ikke flytte ansvaret for å definere hva som er en 9A-sak over på foreldrene. Skolen har selv ansvar for å vurdere fremgangsmåten på bakgrunn av en melding fra foreldre.

Fylkesmannen vurderer funnene i tilsynet dithen at Skånland skole ikke informerer på en slik måte at elevene kan ivareta rettighetene sine.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.2.2 Rektor skal sikre at skolen informerer råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, og at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktig for skolemiljøet

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at aktuelle råd og utvalg får informasjon om at de har rett til innsyn, og at de har rett til å uttale seg om alle saker som er viktige for det systematiske arbeidet tilknyttet skolemiljø. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som skal gjøre dette, gir slik informasjon i praksis.

Det foreligger ikke dokumentasjon som viser at denne oppgaven er delegert til en eller flere i skoleledelsen eller andre ansatte ved skolen. Vi legger derfor til grunn at rektor selv skal forestå arbeidet med å informere råd og utvalg om deres innsyns- og uttalelsesrett.

Ved Skånland skole er skolemiljøutvalget og samarbeidsutvalget slått sammen, heretter kalt SMU/SU. I oversendt dokumentasjon ser vi at det er utarbeidet et årshjul for å sikre og utvikle kvalitet ved Skånland skole, av 2012. I henhold til dette årshjulet skal SMU/SU møtes tre ganger i løpet av skoleåret. Skolen har oversendt referat fra ett møte i SMU/SU, datert 02.02.2012, som omhandler høringsuttalelse vedrørende Boltås skole. Vi har ikke mottatt referat fra møter mellom skoleledelse og elevråd, FAU eller SMU/SU, heller ikke referater fra interne elevrådsmøter.

I egenrevisningen i RefLex har skoleledelsen svart at aktuelle råd og utvalg blir informert om dokumentasjon på første møte på høsten, men at de ikke har vært tydelig på retten til innsyn i disse. På spørsmålet om aktuelle råd og utvalg får informasjon om rett til å uttale seg i alle saker som er viktig for skolemiljøet, har de fleste respondentene svart «ja». Noen utdyper svaret ved å nevne elevrådet, mens andre sier at de ikke vet.

Under intervju uttalte rektor at det ikke er gitt god nok informasjon til aktuelle råd og utvalg om innsyns- og uttalelsesrett i det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Dette ble bekreftet av representanter i SMU/SU.

Elevrådet og foreldreutvalget sa at de ikke hadde fått informasjon om retten til innsyn, eller at de hadde rett til å uttale seg i saker som er viktige for skolemiljøet.

Fylkesmannens vurdering

Skoleledelsen har informert om at elevrådet, FAU og SMU/SU blir informert om dokumentasjonen ved oppstart av skoleåret. Vi kan imidlertid ikke se å ha mottatt dokumentasjon som underbygger dette. Det er følgelig usikkert om det er rutiner for at råd og utvalg får informasjon om retten til innsyn og til å uttale seg i alle saker som er viktige for skolemiljøet. Dette underbygges av at representanter i de ulike råd og utvalg har uttrykt at de ikke har fått informasjon om dette. Et annet moment er at skoleledelsen selv har gitt uttrykk for at det ikke er gitt god nok informasjon.

Den samlede informasjonen taler for at rektor ikke har etablert en bestemt fremgangsmåte som sikrer at aktuelle råd og utvalg får informasjon om at de har rett til innsyn, og at de har rett til å uttale seg om alle saker som er viktige for det systematiske arbeidet tilknyttet skolemiljø.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.2.3 Rektor skal sikre at skolen informerer råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen informerer aktuelle råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet. Vi undersøker også om rektor følger opp at skolen bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor gjør dette selv.

Som tidligere nevnt har skolen utarbeidet *Årshjulet for godt skolemiljø* for Skånland skole og *Årshjul for å sikre og utvikle kvalitet ved Skånland skole*. I følge disse årshjulene skal resultatene fra elevundersøkelsen og ikke-anonym undersøkelse presenteres og gjennomgås i skolens rådsorgan som elevråd, FAU og SMU/SU.

Fylkesmannen har som nevnt ikke mottatt referat fra møter mellom skoleledelse og elevråd, FAU eller SMU/SU, heller ikke referater fra interne elevrådsmøter.

I egenvurderingen i RefLex er skoleledelsen delt i tilbakemeldingen i hvorvidt råd og utvalg får informasjon om alt som er viktig for skolemiljøet. Respondentene som svarer «nei» på spørsmålet utdyper det med at de ikke vet.

I intervju sier rektor at SMU/SU er informert om hvordan skolen opplever «den generelle» dagen, de har fått kjennskap til at det har vært utfordrende på enkelte trinn, og at noen elever har opplevd skolehverdagen sin som vanskelig. Det er videre uttalt at elevrådet har fått denne informasjonen. De skal også ha fått kjennskap til hvilke tiltak som er iverksatt.

Under intervju uttrykte elevrådet at de ikke får informasjon om alt som er viktig for skolemiljøet. De hadde heller ikke kunnskap om at de skulle få informasjon om dette.

Fylkesmannens vurdering

Utgangspunktet er at skolen selv må ta initiativet til å orientere råd og utvalg om ny og relevant informasjon. Kravet om at det må være viktig for skolemiljøet, betyr at skolen ikke trenger å informere om dagligdagse enkelthendelser eller mindre endringer av rutiner. Eksempler på informasjon som er viktig for skolemiljøet er skolens resultater fra elevundersøkelsen, elevrettede tiltak for å bedre det generelle skolemiljøet og kompetansehevende tiltak rettet mot de som jobber på skolen.

Det foreligger ikke dokumentasjon som viser om skolen praktiserer i samsvar med årshjulene som er utarbeidet. Egenvurdering og intervjuene bidro heller ikke til oppklaring på dette punkt.

Vi kan imidlertid ikke se at rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at aktuelle råd og utvalg informeres om alt som er viktig for skolemiljøet. Det fremgår blant annet ikke at skolen har reflektert over hvilken informasjon de mener kan være viktig å bringe videre til aktuelle råd og utvalg, og på hvilken måte slik informasjon skal videreformidles. Dette underbygges av at representanter i de ulike råd og utvalg som har uttrykt at de ikke har fått informasjon om dette. Vi har heller ikke mottatt referat eller annen dokumentasjon som viser at slik informasjon er gitt. Et annet moment er at skoleledelsen selv har gitt uttrykk for at det ikke er gitt god nok informasjon.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.2.4 Rektor skal sikre at skolen tar aktuelle råd og utvalg med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at aktuelle råd og utvalg blir tatt med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som skal gjøre dette, bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor gjør det selv.

Som nevnt i punkt 2.3 ovenfor, har Skånland kommune utarbeidet *Årshjulet for godt skolemiljø* for Skånland skole og *Årshjul for å sikre og utvikle kvalitet ved Skånland skole*. I følge disse årshjulene skal resultatene fra elevundersøkelsen og ikke-anonym undersøkelse presenteres og gjennomgås i skolens rådsorgan som elevråd, FAU og SMU/SU. Fylkesmannen har som nevnt ikke mottatt referat fra møter mellom skoleledelse og elevråd, FAU eller SMU/SU, heller ikke referater fra interne elevrådsmøter.

I egenvurderingen i RefLex er skoleledelsen delt i tilbakemeldingen i hvorvidt elev- og foreldreråd så tidlig som mulig blir tatt med i arbeidet med skolemiljøtiltak. Her fremkommer det at skolen ikke har vært flinke nok til å involvere elevrådet, men at årets elevråd i større grad skal bli tatt med i dette arbeidet. Skolens ledelse oppfatter at FAU er positiv til å bidra med ulike skolemiljøtiltak. Dette blir bekreftet i intervju med foreldrene der de blant annet viser til forslag om at klasser drar på turer i nærområdet flere ganger i løpet av skoleåret for å bygge samhold i klassene.

I intervju blir det uttalt at elevrådet bidrar i noen grad, men at det ikke er sikkert at de opplever det selv. Det er en av lærerne som er elevrådskontakt. Det fremkommer ikke i noen dokumentasjon hvilke føringer rektor har gitt til denne læreren, ei heller hvordan rektor følger opp dette arbeidet. Videre sier rektor at skolen ikke har vært flinke nok til å få SMU/SU til å delta i skolemiljøarbeidet.

Elevrådet bekrefter at de blir spurt i ulike saker og kommer med forslag. De ønsker at skolen i større grad enn nå fulgte og lyttet til flere av forslagene deres. De nevnte innføring av 90-minutters økter uten pauser, aktiviteter i friminuttene og aktivitetsdager, hvor eleven gjerne skulle sett at enda flere konkrete tiltak ble iverksatt.

Fylkesmannens vurdering

En av lærerne er elevrådets kontaktperson, men vi har ikke fått noen redegjørelse som viser om rektor har gitt føringer for hvordan elevrådet skal tas med i arbeidet med skolemiljøarbeidet. Det fremkommer heller ikke hvordan rektor følger opp elevrådsarbeidet. Det er derfor vanskelig å vurdere om elevrådet reelt sett blir involvert i selve arbeidet med skolemiljøtiltak, eller om hovedelementet i kontakten mellom ledelse og elevråd har vært for å orientere rådet om blant annet resultater fra elevundersøkelsen.

Ut fra tilsynsmaterialet kan vi følgelig ikke se at skolen har etablert en fremgangsmåte for å sikre at aktuelle råd og utvalg skal involveres i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at dette skal skje så snart som mulig. Dette underbygges av at representanter i de ulike råd

og utvalg har uttrykt at de ikke har fått bidra slik de ønsker. Et annet moment er at skoleledelsen selv har gitt uttrykk for at de ikke har vært flink nok til å involvere elevrådet og foreldrerådet i arbeidet med skolemiljøtiltak.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.2.2.5 Skolen skal evaluere arbeidet med å informere og involvere aktuelle råd og utvalg basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte

Fylkesmannen undersøker om skolen evaluerer arbeidet med å informere og involvere aktuelle råd og utvalg, og om skolen har basert evalueringen på synspunkter fra et bredt utvalg av ansatte. I tillegg til dette undersøker vi om skolen har innhentet synspunkter fra et utvalg av elever og foreldre.

Som nevnt ovenfor har vi ikke mottatt noen form for referat fra møter som dokumenterer at det har vært noen form for evaluering av arbeidet aktuelle råd og utvalg.

I egenvurderingen i RefLex har flere i skoleledelsen svart at evalueringsarbeidet ikke skjer systematisk, og at det i liten grad har vært innspill for dette. Det nevnes at skolen har et forbedringspotensial på dette området. Det funderes over om alle synspunkter fra ansatte, elever og foreldre er like relevante. Dette bekreftes også i intervju.

Alle respondenter bortsett fra en svarte «ja» på spørsmålet om rektor sørger for å gjøre endringer dersom evalueringen viser at det er nødvendig for å oppfylle kravene i opplæringsloven kapittel 9 A.

Fylkesmannens vurdering

Vi kan ikke se at skolen har dokumentert om eller hvordan skolen skal arbeide med å evaluere arbeidet basert på synspunkter fra ansatte, elever og foreldre. Besvarelsene i RefLex er heller ikke entydige på om en slik evaluering finner sted. Videre kan vi ikke se at tilsynsmaterialet viser om skolen har evaluert arbeidet tidligere.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

2.3 Våre konklusjoner

1. Rektor sikrer ikke at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø
2. Rektor jobber ikke for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø
3. Rektor jobber for at lærerne skal fremme en positiv samhandling i klassemiljøet
4. Skolen evaluerer ikke det forebyggende arbeidet med skolemiljøet basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte
5. Skolen gir ikke elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til fylkesmannen
6. Rektor sikrer ikke at skolen informerer råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Rektor sikrer ikke at skolen informerer råd og utvalg om at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktig for skolemiljøet
7. Rektor sikrer ikke at skolen informerer råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet
8. Rektor sikrer ikke at skolen tar elevrådet og foreldrerådet med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig

9. Skolen evaluerer ikke arbeidet med å informere og involvere aktuelle råd og utvalg basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte

3 Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

3.1 Rettslige krav

Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø jf. opplæringsloven § 9 A-4

Plikten til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø

Alle som jobber på skolen, skal være oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dere skal følge spesielt godt med på sårbare elever. Dere må skaffe dere informasjon fra elevene om hvordan de opplever skolemiljøet. Det er elevenes egne subjektive opplevelse av skolemiljøet som er avgjørende. Dere skal dokumentere hvordan dere følger med. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal følge med, og følge opp at det blir gjort.

Plikten til å gripe inn mot krenkelser dersom det er mulig

Plikten til å gripe inn handler om umiddelbart å stanse negativ oppførsel, for eksempel ved å bryte opp en slåsskamp eller stanse en utfrysningssituasjon. Alle som jobber på skolen, skal ha nulltoleranse mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Dere skal dokumentere hvordan dere griper inn. Rektor skal sørge for at alle som jobber på skolen griper inn mot krenkelser.

Plikten til å varsle rektor

Plikten til å varsle rektor gjelder all mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Tilsvarende gjelder tilfeller der en elev sier ifra om at han eller hun ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt.

Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at eleven ikke har det trygt og godt på skolen. Saken bestemmer hvor raskt rektor må få varsel.

Rektor skal varsle skoleeieren om alvorlige tilfeller. Dette kan gjelde saker der krenkelsene er særlig voldelige eller integritetskrenkende, eller der skolen over noe tid ikke har klart å løse en sak. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal varsle, og følge opp at det blir gjort. Dere skal dokumentere det dere gjør for å varsle.

Plikten til å undersøke saken

Så snart dere får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø skal dere undersøke saken nærmere.

Alle elever som er involvert i saken, har rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Elevene kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

Undersøkelsene skal få frem fakta om situasjonen, bakgrunnen for elevens opplevelse og hva i elevens omgivelser som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet. Dere må

innhente nok informasjon til å avdekke hva som har skjedd, og om én eller flere elever opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Dere skal dokumentere hvordan dere undersøker saken. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal undersøke, og følge opp at det blir gjort.

Plikten til å sette inn tiltak

Plikten til å sette inn tiltak gjelder uavhengig av årsaken til at eleven ikke opplever skolemiljøet som trygt og godt. Dere skal velge tiltak ut fra faglige vurderinger av hva som er egnede tiltak. Vurderingene skal basere seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer. Dere må tilpasse tiltakene til saken og elevens helhetlige behov.

Dere må ta stilling til hva som er elevens beste i saken. Dette gjelder også for andre elever som er involvert i saken eller blir direkte påvirket av tiltakene. Momenter i vurderingen kan være elevens syn på hva som bør være innholdet i aktivitetsplanen, elevens identitet og karaktertrekk og egenskaper, familiemiljø og nære relasjoner, beskyttelse, omsorg og sikkerhet, sårbarhet eller sårbare situasjoner, elevens rett til liv og utvikling, elevens fysiske og psykiske helse og elevens rett til utdanning. Det skal sterke hensyn til for at dere kan sette elevens beste til side. Dere må ta stilling til hvor stor vekt elevens beste skal ha.

Samlet sett skal dere gjennomføre de tiltakene som med rimelighet kan forventes av dere i den enkelte saken. Rektor skal sikre at dette blir gjort.

Plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever jf. opplæringsloven §§ 9 A-4 og 9 A-5

Plikten til å straks varsle rektor og skoleeier

Alle som jobber på skolen, skal varsle rektor straks, dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever. Rektor skal varsle skoleeieren straks. Dersom det er en ansatt i skoleledelsen som krenker elever, skal skoleeieren få varsel istedenfor rektor. Dere skal dokumentere hvordan dere varsler.

Hva som er å krenke, skal dere tolke vidt. Det kan være direkte krenkelser, men også indirekte krenkelser som utestenging, isolering og baksnakking. Hvordan elevene opplevde krenkelsen, er uten betydning for plikten til å varsle. Det er tilstrekkelig med mistanke for at plikten til å varsle inntreffer. Å ha en mistanke vil si å ha en følelse av eller antagelse om at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever.

Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal varsle, og følge opp at det blir gjort.

Plikten til å undersøke saken straks

Dere må undersøke hva som har skjedd. Dere skal dokumentere hvordan dere undersøker saken.

Hvis undersøkelsene viser at en som jobber på skolen, har krenket elever, må dere undersøke hvordan elevene opplevde dette. Hvis det er elever som ikke har et trygt og godt skolemiljø som følge av krenkelsene, må dere vurdere hvilke tiltak dere skal sette inn.

En elev som krenkelsen direkte retter seg mot, har rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte, eller få dem til å uttale seg på sine vegne. Dersom krenkelsen rettet seg mot en større gruppe elever, for eksempel en klasse, kan det være tilstrekkelig å snakke med

klassen samlet eller med en del av elevene. Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen vet at de skal undersøke, og følge opp at det blir gjort.

Plikten til å straks sette inn egnede tiltak

Hvis en eller flere elever opplever å ikke ha et trygt og godt skolemiljø som følge av krenkelsen, gjelder skolens aktivitetsplikt. Dere skal så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø.

Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak jf. opplæringsloven § 9 A-4

Plikten til å utarbeide en skriftlig plan

Dere skal lage en skriftlig plan som skal beskrive hvilken eller hvilke elever planen gjelder, hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak dere har planlagt, når dere skal gjennomføre tiltakene, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene, og når dere skal evaluere tiltakene.

Eleven og foreldrene til eleven som saken gjelder, har rett til å få de delene av planen som omhandler eleven. Hvis eleven er over 18 år, har ikke foreldrene rett til å få planen.

Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltakene

Dere må gjennomføre alle tiltakene som følger av planen. Videre må dere dokumentere at dere gjennomfører tiltak i tråd med planen.

For å kunne evaluere tiltakene, må dere skaffe dere tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket. Eleven som tiltakene gjelder, har rett til å uttale seg. Dere skal tilrettelegge og ufarliggjøre samtalen. Eleven kan ha med seg foreldrene eller andre som støtte, eller få dem til å uttale seg på sine vegne.

Dere må vurdere hvordan tiltakene har virket. Dere må endre tiltakene eller sette inn nye tiltak, dersom eleven fortsatt opplever å ikke ha et trygt og godt skolemiljø. Evalueringen kan også føre til at dere forlenger tiltak som virker. Dere skal fortsette med å sette inn tiltak, så lenge eleven ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt, og det finnes egnede tiltak som skolen kan sette inn.

Dere skal informere elever og foreldre om at de kan melde saken sin til fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten, jf. forvaltningsloven § 11 og opplæringsloven § 9 A-9 første ledd.

3.2 Våre undersøkelser og vurderinger

3.2.1. Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø jf. opplæringsloven § 9 A-4

3.2.1.1 Alle som jobber på skolen, skal ha kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø

Fylkesmannen undersøker om alle som jobber på skolen, har eller får kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.

Vi har fått oversendt *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø, Opplæringsloven kapittel 9 A*, utarbeidet oktober 2018 av rektorene i kommunen. Planen er en gjengivelse

av lovteksten, og inneholder skolens mål for arbeidet. Under § 9 A-3 står det i planen at «[a]lle elever får si sin mening om miljøet og at mangler blir rettet opp. Dersom det avdekkes urovekkende forhold, skal det straks iverksettes ytterligere undersøkelser og tiltak».

Skolen har også oversendt *Tiltaksplan mot mobbing*. Denne planen beskriver hvordan skolen skal behandle saken dersom «[a]nsatte ved skolen får kjennskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger som mobbing, diskriminering, vold eller rasisme». Det står også at skolen må sørge for at «[s]aken er så godt opplyst som mulig før det blir fattet et grunnlagt vedtak». Denne planen er ikke i henhold til dagens regelverk.

I egenvurderingen i RefLex har alle respondentene svart bekreftende på spørsmålet om de tar utgangspunkt i elevenes subjektive opplevelse av situasjonen når de vurderer om en elev har et trygt og godt skolemiljø. En av respondentene har utdypet svaret med at læreren ikke kan «synse» om eleven føler seg trygg eller ikke.

Det fremkom under intervju at dette har vært tema på personalmøter, det har vært diskutert i kollegiet og i administrasjonen. Rektor sier at det har vært mange runder med at de som voksne ikke kan endre eller bestemme elevens subjektive opplevelse. Rektor mener at alle ansatte har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø.

Fylkesmannens vurdering

Dokumentasjonen som er sendt inn viser blant annet at *Tiltaksplan mot mobbing* omhandler oppl. § 9 A slik den lød før ny lov trådte i kraft 01.08.2017. Henvisninger til paragrafer og lovtekst stemmer ikke overens med dagens lovtekst. I *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø*, står det ikke at det er elevens subjektive opplevelse som er avgjørende.

Opplysningene som kom fram under intervju og i RefLex, viser at alle ansatte på skolen, både det pedagogiske og ikke-pedagogiske personellet, har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø. Dette til tross for at de ovennevnte planer ikke har tatt med at det er elevens subjektive opplevelse som er avgjørende.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.1.2 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever med en særskilt sårbarhet

Fylkesmannen undersøker om rektor har gitt alle som jobber på skolen, kompetanse slik at de kan gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi undersøker også om rektor har sørget for å gjøre alle som jobber på skolen, kjent med hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særskilt sårbar. Videre undersøker vi om rektor følger opp at alle som jobber på skolen, i praksis er oppmerksomme på forhold eller oppførsel som kan tyde på at en elev ikke har det bra, og følger spesielt godt med på elever som er særlig sårbare. I tillegg undersøker vi rektor sikrer at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon fra elevene om hvordan de har det på skolen.

I skolens og kommunens planer for et trygt og godt skolemiljø omtales plikten til å følge med etter § 9A-4 i opplæringsloven, uten at det gis nærmere føringer for hvordan voksne på skolen skal oppfylle plikten. Særskilt sårbare elever nevnes ikke her. Skolen har også oversendt en rutinebeskrivelse for inspeksjon ved Skånland skole, per 27.08.2019.

I oversendt dokumentasjon fremkommer det at skolen årlig gjennomfører ikke-anonym spørreundersøkelse og deltar i den nasjonale elevundersøkelsen for å innhente informasjon fra elevene om hvordan de har det på skolen.

I egenvurderingen i RefLex er det ulike tilbakemeldinger på spørsmålet om respondentene har fått kompetanse for å gjenkjenne tegn på at elever ikke har det trygt og godt. Noen av respondentene har nevnt at det ikke har vært formell opplæring, men at det brukes fornuft. Skoleledelsen trekker fram at alle ansatte er informert om lovverket. Det planlegges ukentlige møter med de andre ansatte for å sikre seg at de også kan gjenkjenne tegn og jobbe aktivt i slike saker.

Respondentene er også delt i spørsmålet om at de alltid følger med på om den enkelte eleven har et trygt og godt skolemiljø. Flere sier her at de gjør så godt de kan, mens andre mener det er vanskelig fordi de ikke har oversikt over alle elevene. Når det gjelder særskilt sårbare elever, fremkommer det i inspeksjonsrutinene og i egenvurderingen at enkelte elever har voksne som følger ekstra med dem. Det vises også til klasselærermøter, der informasjon rundt enkeltelever i første omgang blir gitt til de som jobber nærmest denne eleven. Personalet har ifølge egenvurderingen i RefLex ikke diskutert hvilke faktorer som eventuelt kan forårsake sårbarhet.

Alle respondenter har svart at de innhenter informasjon om hvordan elevene generelt opplever skolemiljøet, og begrunner dette med blant annet elevundersøkelsen, ikke-anonym mobbeundersøkelse, elevsamtaler, foreldresamtaler, klassesamtaler og dialog mellom kontaktlærer og hjem. Både i egenvurdering og intervjuene vises det til kontaktlærers sjekklister og skjema for foreldrekonferanser som brukes for å dokumentere hva de gjør for å følge med. Dette i tillegg til referat fra elevsamtaler.

I intervju bekreftes det at plikten til å følge med er tema ved oppstart av hvert skoleår. Flere lærere viser til inspeksjonsrutinene, der det er gitt føringer om at de skal være aktive observatører. De andre ansatte sier også at de har fått beskjed fra skolens rektor om at de alle skal følge med på hvordan elevene har det på skolen. De ansatte bekrefter også at det ikke er gitt noen opplæring i å gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Rektor opplever at de ansatte har kompetansen de trenger for å følge med.

Enkelte intervjuobjekter informerte om at de ansatte ikke alltid vet hvem de særskilt sårbare elevene er. Det har vært kommunisert til skolens ledelse at alle de ansatte bør kjenne til hvem dette er, men det er ikke etablert rutiner for slik informasjonsutveksling.

Elevene opplever at lærere og andre voksne følger med på hvordan de har det, men at det er personavhengig hvor mye de bryr seg, og hvor aktive de er. Elevene ytret ønske om flere voksne på inspeksjon, de sa blant annet at det noen ganger er bare to personer ute, selv om det skal være fire. Da ser elevene bort fra de voksne som følger med enkeltelever. I tillegg nevnte elever bestemte deler av uteområdet der de ønsket bedre tilsyn. Flere elever sa også at det kunne være vanskelig å finne de voksne ute, til tross for at de har gule vester på. Dette kom også fram i samtale med foreldrene.

Fylkesmannens vurdering

Den samlede dokumentasjonen tyder på at ansatte har fått informasjon om plikten til å følge med, både skriftlig og muntlig. Fylkesmannen anser det blant annet som positivt at mobbeombudet har blitt invitert til skolen for å informere om hva som omfattes av aktivitetsplikten. Besvarelsene i RefLex og intervjumaterialet indikerer at flere av de ansatte ved skolen følger aktivt med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Skolen viser også til ulike verktøy som brukes for å innhente informasjon om hvordan elevene generelt opplever skolemiljøet, som elevundersøkelsen, ikke-anonym mobbeundersøkelse, elevsamtaler, foreldresamtaler, klassesamtaler og dialog mellom kontaktlærer og hjem.

Funnene i tilsynet er likevel ikke entydige på at de ansatte vet hva de skal følge med på, og vi finner det heller ikke beskrevet i den skriftlige dokumentasjonen. Når det gjelder hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særlig sårbar, får personalet informasjon om enkeltelever på klassenivå. Fylkesmannen oppfatter at dette har særlig

sammenheng med elevens behov for tilrettelegging og/eller spesialundervisning. Vi kan ikke se at skolen har lagt føringer for å sikre at alle ansatte får kompetanse til å gjenkjenne tegn på at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, og hvilke forhold rundt en elev som kan gjøre eleven særsårbar.

Selv om skolen har laget rutiner for inspeksjon, er det usikkert om alle ansatte vet hva følge med-plikten innebærer, både generelt og for de særsårbare elevene. Dette understøttes av at elevene opplever at det er personavhengig hvor godt de ansatte følger med, at det noen ganger er vanskelig å finne de voksne ute og at de etterlyser flere inspektører ute.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.1.3 Rektor skal sørge for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig

Fylkesmannen undersøker om rektor sørger for at alle som jobber på skolen, har kompetanse til å gripe inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Videre undersøker vi om rektor forsikrer seg om at alle griper inn mot krenkelser, forutsatt at det er mulig.

I skolens og kommunens planer for et trygt og godt skolemiljø er det gitt informasjon om at alle ansatte har handlingsplikt jf. § 9 A, deriblant plikten til å gripe inn dersom det er nødvendig. Det gis ikke nærmere føringer for eller eksempler på hvordan de ansatte på skolen skal oppfylle plikten.

I egenvurderingen i RefLex har alle, unntatt én respondent, svart at de alltid griper inn. Den som svarte nei begrunner det med at det gripes inn dersom en ser hva som foregår, men at det kan være at det skjer «u-greie» ting mellom elevene som lærerne ikke får med seg. På spørsmålet om alle som jobber på skolen er kjent med hvordan de skal gripe inn, har alle svart «ja» unntatt skoleledelsen som begrunner det med at vikarer ikke er godt nok kjent med hvordan de skal gripe inn. Respondentene er delt i spørsmålet om de ansatte dokumenterer situasjoner der de har grepet inn. Flere sier at det gjøres i alvorlige tilfeller, ikke der det ordnes opp «på stedet». Andre ansatte sier at de ikke dokumenterer når de har grepet inn, og det bekreftes av rektor. Derfor har rektor etter egenvurderingen i forbindelse med tilsynet, sett behov for å ha ukentlige møter med de andre ansatte.

Under intervju går det frem at de ansatte kjenner til plikten, og at de griper inn dersom det er opplagt at det er noe å gripe inn på. Flere av de som ble intervjuet sier at det ikke har vært diskutert i fellesskap hvordan, i hvilke situasjoner og hvor eventuelt grensen for å gripe inn går. Lærerne og skoleledelsen sier at det dokumenteres når det gripes inn, men at det ikke er gitt føringer for hvem som skal ha denne dokumentasjonen, eller hvordan det skal dokumenteres. Noen viser til avviksmeldinger.

Enkelte intervjuobjekter forteller om et kurs ved oppstart av inneværende skoleår for deler av personalet om hvordan de skal gripe inn. Innhold og metode fra dette kurset er ikke videreformidlet til de som ikke deltok. Flere uttrykker at de gjerne skulle hatt mer kompetanse på dette området, da det til tider oppleves som utfordrende.

Elevene opplyste i intervjuet, at det er læreravhengig hvorvidt de griper inn mot hendelser, det er ikke alltid de får med seg hva som skjer. Elever har opplevd å få beskjed av lærere om å rydde opp selv, og de kommer med eksempler på områder som de opplever som mer konfliktfull enn andre.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen anser det som positivt at flertallet av respondentene har besvart at de griper inn mot krenkelser. Vi kan imidlertid ikke se at skolen har framskaffet informasjon

som viser at rektor sørger for at alle som jobber på skolen, har kompetanse til å gripe inn mot krenkelsers. Dette understøttes ved at enkelte ansatte har uttrykt at de ikke har fått informasjon om plikten til å gripe inn og hva dette innebærer.

Som nevnt i punkt 3.2.1.2 ovenfor, gjelder plikten til å gripe inn alle som jobber på skolen, og skolen må sørge for at også det ikke-pedagogiske personellet får nødvendig opplæring tilknyttet dette. Et annet moment i denne sammenheng er at heller ikke alle elevene oppfatter at alle voksne griper inn når det trengs.

Vi kan ikke se at skolen har en handlingsplan mot mobbing som er oppdatert etter lovkravet per dags dato og *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø* har ikke føringer for plikten til å gripe inn. Det fremstår som usikkert om alle som jobber på skolen, er kjent med hvordan de skal gripe inn mot krenkelsers. Dette vises også ved at skoleledelsen selv har uttrykt at de ansatte griper inn, men at de kanskje gjør det på ulike måter. Fylkesmannen kan ikke se at det er dokumentert at plikten til å gripe inn, har vært eller skal være et tema på møter for alle ansatte, også det ikke-pedagogiske personellet.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.1.4 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

I *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø* er lovteksten i kapittel 9 A ordrett gjengitt, deriblant plikten til å varsle ledelsen dersom det er nødvendig. Det fremkommer videre i planen at alle brudd på, eller mistanke om brudd på § 9 A skal rapporteres til rektor. Det gis ikke nærmere føringer for hvordan de ansatte på skolen skal oppfylle plikten.

Skånland kommune har oversendt en mal for *Melding om brudd på – eller mistanke om brudd på opplæringsloven § 9 A*. Melder skal krysse av om det er § 9 A-3, andre ledd, og eller § 9 A-3, tredje ledd. Det skal også fylles inn hvem henstillingen er fra, hvem som mottok varselet, dato for mottatt varsel, hva saken gjelder og hvilke forventninger melder har / videre arbeid i saken. Rektor skal sørge for at elever / foresatte blir informert om retten til enkeltvedtak i henhold til Oppl. § 9 A-3. Henvisning til paragrafer, lovtekst og rettigheter stemmer ikke med dagens regelverk.

I egenvurderingen i RefLex har de fleste respondenter svart at de varsler rektor ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Noen av respondentene har svart at de hovedsakelig varsler kontaktlærer, som da varsler rektor. Dette gjelder særlig assistenter og annet ikke-pedagogisk personell.

Alle respondentene svarer at de gir beskjed til elevene dersom rektor blir varslet. Elevene sa i intervju at de er usikre på om rektor blir varslet. Rektor viser til at lærerne dokumenterer varsler gjennom eget skjema for varsling, eller varsel sendt som epost. Enkelte lærere skriver korte notater, og noen respondenter sier at de ikke dokumenterer.

På spørsmålet om rektor har avklart hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om straks, er tilbakemeldingen delt. De som svarer «nei» har begrunnet det med at de ikke synes at det er helt avklart hvilke saker som skal varsles når, og at det er behov for å gjennomgå dette grundigere.

Under intervju opplyses det om at assistenter har varslet kontaktlærer, som noen ganger har ordnet opp i det uten at det har blitt meldt videre til rektor. Dette har rektor hatt på dagsorden i høst, og mener at det nå skal være kjent for alle ansatte at rektor skal varsles. I intervju kom det fram at flere ansatte og foreldrene oppfattet at prosedyren for varsling er at foreldrene må være tydelig dersom de mener at deres meldinger til skolen skal behandles som en «§ 9 A sak» og at foreldrene må be om tiltak angående det psykososiale miljøet til eleven. Dette er i samsvar med meldeskjemaet som skolen har oversendt Fylkesmannen. Dette skjemaet var ikke kjent for alle foreldrene.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen er av den oppfatning skolen har innarbeidet en plan når det gjelder plikten til å varsle. Planen inneholder informasjon om at alle ansatte skal varsle rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke er et trygt og godt skolemiljø. I skolens og kommunens planverk kommer det ikke fram når det skal varsles og hvordan det skal varsles.

Fylkesmannen er imidlertid usikre på om rektor følger opp at alle som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis. Begrunnelsen for dette er blant annet at vi ikke kan se at denne fremgangsmåten er kjent for enkelte i det ikke-pedagogiske personellet, da ikke alle hadde kunnskap om hvem som skal varsles og når det skal varsles. Tilbakemeldinger gitt i RefLex og intervjuer sier også at det er opp til den enkelte lærer å vurdere hvilke saker som skal meldes til rektor. Rektor må sørge for at prosedyren gjøres kjent for alle ansatte.

Videre benytter skolen en mal som kan være et godt verktøy for å ivareta varslingsplikten. Denne malen kan være et godt utgangspunkt for at de ansatte på skolen kan ivareta sin varslingsplikt, men da må den oppdateres etter dagens lovverk. Opplæringsloven § 9 A ble endret 01.08.2017, der varslingsplikten ligger under § 9 A-4. Det er ikke slik at foreldre må be om tiltak og enkeltvedtak, og etter det nye regelverket skal ikke skolen fatte enkeltvedtak i skolemiljø saker. Fylkesmannen vil understreke at det skal være lav terskel for hva som skaper «mistanke om» eller «kjennskap» til at en elev ikke opplever å ha et trygt og godt skolemiljø. Det er skolens ansvar å fange opp at en elev sier fra om at skolemiljøet ikke er trygt og godt. «Mistanke» kan basere seg på observasjoner av elevene, tilbakemelding i undersøkelser, beskjeder fra foreldre eller medelever, aktivitet i sosiale medier mv. All mistanke eller kjennskap skal varsles, men tidspunktet må stå i forhold til sakens alvor.

Et annet moment som medfører at lovkravet ikke kan anses for å være oppfylt, er at lærere informerer om at de bare varsler til rektor om alvorlige hendelser og hendelser de ikke klarer å løse selv. Dette kan tyde på at enkelte ikke praktiserer i samsvar med lovkravet. Bare noen få ansatte oppgir å ha benyttet meldeskjemaet ved varsel til rektor.

Etter en helhetsvurdering har vi konkludert med skolen har etablert en fremgangsmåte for varsling, men at rektor ikke sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.1.5 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier

Fylkesmannen undersøker om skolens fremgangsmåte for varsling bestemmer hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om straks, og hvor raskt de skal varsle om andre saker. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, varsler så raskt som saken tilsier i praksis.

I skolens og kommunens planer for et trygt og godt skolemiljø beskrives ikke tidspunkt for varsling, og det er heller ikke konkretisert hvilke saker skolen anser som så alvorlige

at de må varsles med en gang. Kommunens mal for varsling, beskriver ikke tidspunkt for varsling, men det er presisert at all mistanke eller kunnskap skal varsles til rektor.

I egenvurdering i RefLex er respondentene delt i spørsmålet om rektor har avklart hvilke saker de som jobber på skolen skal varsle om straks. De som svarer «nei» har begrunnet det med at de ikke synes at det er helt avklart hvilke saker som skal varsles når, og at det er behov for å gjennomgå dette grundigere.

Under intervju svarte ansatte at det ikke er gitt noen avklaring fra rektor på hvilke saker som skal varsles straks og hvilke saker som kan varsles på et senere tidspunkt. Intervjuobjektene sier at de som regel varsler straks, eksempelvis etter endt inspeksjon. Da er det ikke nødvendigvis rektor som får varselet, det kan være kontaktlærer.

Fylkesmannens vurdering

Under intervju fremkom det at de fleste intervjuobjektene praktiserer skjønn når det kommer til tidspunkt for varsling sett opp mot sakens alvorlighetsgrad. Slik prosedyren er utformet på tilsynstidspunktet, kan det imidlertid synes som om at det hersker samme krav til tidspunkt for varsling uansett sakens art og alvorlighetsgrad. Manglende varslingsrutiner resulterer i at dette med tidsaspektet blir personavhengig.

Dokumentasjonen tyder på at skolens fremgangsmåte for varsling ikke konkretiserer tidspunktet for varsling. Dette innebærer at fremgangsmåten ikke gir føringer for hvilke saker det skal varsles om straks. Selv om intervjuobjektene har et bevisst forhold til at saker skal varsles, medfører en manglende konkretisering og klargjøring en risiko for at enkelte ansatte på skolen ikke varsler så raskt som saken tilsier.

Slik vi redegjorde for under forrige punkt, 3.2.1.4, er det en viss usikkerhet i personalet rundt varslingsrutinene. Fylkesmannen finner det ikke sannsynliggjort at tidspunkt for varsling er diskutert eller avklart.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.1.6 Rektor skal varsle skoleeieren i alvorlige tilfeller

Fylkesmannen undersøker om rektor varsler skoleeieren om alvorlige tilfeller, inkludert tilfeller der skolen over tid ikke har klart å løse en sak.

Det fremkommer ikke i noen av kommunen eller skolens planer at rektor skal varsle skoleeier i alvorlige tilfeller. Dermed fremkommer det heller ingen beskrivelse med eksempler på situasjoner som er å anse som alvorlige. Skolen har oversendt dokumenter i forbindelse med enkeltsaker. Dokumentene viser at rektor har kontaktet skoleeier i alvorlige tilfeller. Saker meldt til Fylkesmannen innenfor håndhevingsordningen inngår også som informasjon i tilsynet. I disse sakene har skoleeier vært involvert.

I egenvurdering i RefLex har rektor svart «ja» på spørsmål om hun kontakter skoleeier i alvorlige tilfeller, og at det ved utfordrende saker er daglig dialog med skoleeier. I intervju bekrefter rektor dette, og skoleeier er alltid kjent med hvor mange saker skolen har. Skoleeier bekrefter i egenvurdering i RefLex at de får kopi av alle aktivitetsplanene. I intervju med skoleeier går det frem at varslingsplikten jevnlig har vært tema på felles rektormøter.

Fylkesmannens vurdering

Egenvurderingen i RefLex og intervju med både rektor og skoleeier viser at rektor har kontaktet skoleeier i alvorlige tilfeller. Fylkesmannen vurderer det sannsynliggjort at rektor varsler skoleeier i alvorlige tilfeller på bakgrunn av eksemplene som gis for hva som varsles. Fylkesmannen anfører at en skriftlig beskrivelse av prosedyre vil være en fordel i en stor organisasjon, men at dette ikke er et krav.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.1.7 Rektor skal sikre at skolen undersøker saken når skolen har mistanke om eller kjennskap til at ene elev ikke har et trygt og godt skolemiljø

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen undersøker sakene tilstrekkelig grundig. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor selv undersøker sakene.

Det framgår i *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø* at «[r]ektor har ansvar for å undersøke og iverksette tiltak i alle saker hun er gjort oppmerksom på. Dokumentasjon er påkrevd».

Skånland kommune har oversendt *Tiltaksplan mot mobbing* der det står: «[D]ersom noen som er ansatt ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger som mobbing, diskriminering, vold eller rasisme, skal vedkommende snarest undersøke saken og varsle skoleledelsen» Det vises til opplæringsloven § 9 A–3, andre ledd. Henvisning til paragrafer og lovtekst stemmer ikke med regelverk.

I skolens mal for aktivitetsplikt er undersøkelsesplikten utdypet nærmere. Her skal det fremkomme hvilke undersøkelser som er gjort, av hvem og når. Videre skal det redegjøres for om eleven(e) er hørt. Øvrige samtaler som har vært gjennomført skal beskrives, når de ble gjennomført og hvem som var til stede. Det skal vises til undersøkelser som er foretatt og andre forhold av betydning for saken.

I egenvurdering i RefLex har samtlige respondenter svart «ja» på spørsmålet om de alltid undersøker saken når de får varsel om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Samtlige har også svart «ja» på spørsmålet om involverte elever alltid blir hørt i undersøkelsesfasen. Skoleledelsen uttyper svaret med at de undersøker og lytter for å høre elevenes subjektive opplevelse av saken, og de observerer ofte i omgivelsene for å danne seg et bilde av helheten. Over halvparten av respondentene er uenige i at undersøkelsene alltid får fram fakta om situasjonen og hva i elevens omgivelser som påvirker elevens opplevelse av skolemiljøet.

Under intervju informerte rektor om at undersøkelsene i hovedsak består av samtaler med involverte elever. Rektor sier at de har lært mye hos Mobbeombudet det siste året. Kontaktlærer har samtale med eleven dersom det foreligger noe mistanke om at en elev ikke har det trygt og godt. Dette dokumenteres i skjema som brukes ved elevsamtaler. Elever og foreldrene bekrefter at saker blir undersøkt, der elevene blir tatt ut til samtaler. Lærere informerer om at involverte elever alltid blir hørt, og at man som regel også snakker med foresatte. Noen av intervjuobjektene sier at undersøkelsene dokumenteres enten i meldinger i Visma eller notater.

Fylkesmannens vurdering

Skolens plan for trygt og godt skolemiljø og de vedlagte malene gir samlet sett et godt utgangspunkt for å vite hva som omfattes av undersøkelsesplikten, de viser at kommunen søker å oppnå en felles fremgangsmåte. Det er likevel viktig at disse planene og malene blir oppdatert etter ny opplæringslov § 9 A av 01.08.2017.

Fylkesmannen er av den oppfatning at ansatte på skolen ikke har en lik fremgangsmåte når det kommer til å undersøke saken. Ansatte oppgir at de ikke bruker malen som kommunen har utarbeidet, og at undersøkelser ikke bestandig dokumenteres godt nok. Det mangler også dokumentasjon på *hvordan* skolen undersøker saker.

I enkeltsakene vi har fått tilsendt aktivitetsplaner i, er det fylt ut at saken er undersøkt, og at eleven(e) er hørt. Det er tvil om hvorvidt den etablerte fremgangsmåten i det hele tatt blir brukt når man ser at arbeidet i forbindelse med aktivitetsplanene mangler vurderinger som viser hvordan sakene er undersøkt. Det foreligger ingen mal eller

lignende som dokumenterer at ansatte gjør det konsekvent ved undersøkelse av alle saker, også der det ikke er aktivitetsplaner.

På grunn av manglende dokumentasjon, vurderer vi at lovkravet ikke er oppfylt.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.1.8 Rektor skal sikre at saken undersøkes snarest

Fylkesmannen undersøker om fremgangsmåten sikrer at skolen undersøker saken så snart som mulig. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor selv undersøker sakene.

Det framgår i skolens og kommunens planer for et trygt og godt skolemiljø at rektor har ansvaret for å undersøke saker hun er gjort oppmerksom på. Det står også at dersom det avdekkes urovekkende forhold, skal det straks iverksettes undersøkelse.

I kommunens *Tiltaksplan mot mobbing* står det at vedkommende som får kunnskap eller kjennskap til at en elev utsatt for krenkende ord eller handlinger, snarest skal undersøke saken. Som poengtert ovenfor, punkt 3.2.1.7, er ikke denne planen oppdatert etter endringer i oppl. § 9 A, av 01.08. 2017.

I egenvurderingen i RefLex og under intervju med rektor fremkom det at rektor er av den klare oppfatning at undersøkelser starter umiddelbart dersom de får en 9 A sak. Under intervju med de ansatte svarer samtlige at undersøkelser kommer i gang straks. Det samme svarer samtlige respondenter i RefLex.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen kan ikke se at det i skolens og kommunens planer for et trygt og godt skolemiljø er angitt konkret at undersøkelsene skal iverksettes snarest. Det er positivt at *Tiltaksplan mot mobbing* angir at saker skal undersøkes snarest, til tross for at denne planen ikke er oppdatert etter gjeldende opplæringslov. Fylkesmannen anmoder kommunen og skolen om å oppdatere planer og maler etter ny oppl. § 9 A.

Vi har gjennomgått de innsendte enkeltsakene, som viser at undersøkelser kom i gang samme dag som rektor mottok varsel om at en elev ikke hadde det trygt og godt. Det fremkommer også at de første undersøkelsene som regel skjer i form av samtaler med eleven som varselet direkte gjelder.

Til tross for at skolen ikke har oppdatert *Tiltaksplan mot mobbing* og andre kommunale planer etter dagens lovverk, har vi med bakgrunn i det samlede tilsynsmaterialet, valgt å konkludere med at skolen undersøker sakene så snart som mulig.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.1.9 Rektor skal sikre at berørte elever får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at eleven som tiltakene skal rette seg mot, får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen. Dersom et eller flere tiltak direkte påvirker andre elever, så har også disse elevene rett til å uttale seg om hvordan tiltaket påvirker dem. Videre undersøker vi om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

Det framgår i skolens og kommunens planer at alle elever får si sin mening om det psykososiale miljøet. Videre står det at der det er behov, utarbeides og iverksettes aktivitetsplaner. I skolens mal for aktivitetsplan fremkommer det under punkt 4 at eleven /elevene skal høres. Der skal en kort beskrivelse si noe om hvordan og hvem som har latt de aktuelle elevene komme til ordet. Dette er en del av undersøkelsene som blir gjort

etter at skolen har fått kjennskap til at en elev ikke opplever å ha det trygt og godt på skolen.

Det fremkommer ikke tydelig i oversendte planer at det er bestemt en fremgangsmåte som sikrer at elevene som tiltakene skal rette seg mot, får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen.

De oversendte enkeltsakene viser at noen elever har fått uttale seg hva som skulle være innholdet i aktivitetsplanene. I flere tilfeller fremkommer det at skolen har gjennomført tiltak som elevene har foreslått.

I egenvurderingen i RefLex svarer seks av ni respondenter «nei» på spørsmålet om eleven alltid får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen. Rektor utdyper svaret med at det er laget aktivitetsplaner, der foreldrene har vært mer involvert i planen enn eleven, særlig for de yngste elevene. Det fremkommer videre i intervju at skolen har vært mer nøye med å høre elevene i de siste aktivitetsplanene.

Elevene vi snakket med som hadde førstehåndskjennskap til aktivitetsplaner, sa at de ble spurt om hvordan de hadde det på skolen, uten at de hadde fått uttale seg om aktivitetsplanen.

Fylkesmannens vurdering

Det fremkommer ikke tydelig i oversendte planer at det er bestemt en fremgangsmåte som sikrer at elevene som tiltakene skal rette seg mot, får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen. Det bekreftes også i egenvurdering i RefLex og i intervju at elever, særlig de yngste, ikke har fått uttale seg om aktivitetsplanen.

De oversendte enkeltsakene viser at noen elever som har fått uttale seg hva som skal være innholdet i aktivitetsplanene. I flere av disse tilfeller fremkommer det at skolen har gjennomført tiltak som elevene har foreslått. Rektor sier videre at dette er noe de jobber med å bli flinkere til.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.1.10 Rektor skal sikre at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen setter inn egnede tiltak i alle saker, og at rektor sikrer at denne fremgangsmåten brukes i praksis.

Det framgår i skolens og kommunens planer at rektor har ansvaret for å iverksette tiltak i alle saker hun er gjort oppmerksom på. Der det er behov, utarbeides og iverksettes aktivitetsplaner. Det står også at dersom det avdekkes urovekkende forhold, skal det straks iverksettes undersøkelse og tiltak.

I skolens mal for aktivitetsplan fremkommer det under aktivitetsplikten at skolen har en plikt til å sette inn tiltak. Der skal det være en beskrivelse av de egnede tiltak skolen setter inn, en angivelse av når, hvem som har ansvaret for at tiltakene gjennomføres og når tiltakene skal evalueres.

Det fremkommer ikke tydelig i oversendte planer at det er bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen setter inn egnede tiltak i alle saker.

I egenvurderingen i RefLex har sju av ni respondenter svart «ja» på spørsmålet om de alltid setter inn tiltak der en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. To av respondentene svarte «ikke aktuelt». Rektor ga tilbakemelding om at tiltak blir vurdert og barnets beste vektlegges. På spørsmålet om tiltakene er basert på kunnskap, prinsipper og verdier som er anerkjent i kompetente fagmiljøer, svarer seks av ni

respondenter «ja». Her begrunnes det med at erfaringsbasert kunnskap ligger til grunn for fagbasert forskning, i tillegg til innspill fra pedagog som jobber nær eleven og foresatte. De andre sier at det ikke er aktuelt eller at de ikke vet.

Under intervju informerte rektor at de alltid setter inn tiltak dersom en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Rektor deltar selv i arbeidet med tiltaksplanene sammen med kontaktlærer. De diskuterer hva de kan gjøre i saken, fremmer forslag til foreldre og mottar synspunktene deres. Dette hensyntas i tiltaksplanen. Det er oftest rektor som skriver aktivitetsplanene.

Videre sier rektor at de henter inn kompetanse fra PPT, Fylkesmannen, Mobbeombudet, kommuneledelsen og helsesykepleier. Flere av de ansatte har nettopp deltatt på kurs for å få bedre kunnskap om barn som utagerer. Rektor opplever at de tiltakene som settes inn er basert på kunnskap anerkjent av fagmiljøer. Tiltakene blir alltid evaluert, det settes inn nye tiltak og fjerner tiltak dersom det er aktuelt.

Enkelte intervjuobjekter mener at noen av tiltakene kan være vanskelig å gjennomføre. De vurderte at manglende informasjon til flere voksne på skolen om tiltakene medfører at tiltakene ikke alltid iverksettes. Alle er enige om at tiltakene er tilpasset saken, men det er ikke alle som har inntrykk av at det er hentet inn ekstern hjelp for å finne egnede tiltak. Det er heller ikke alle kontaktlærerne som har deltatt i evaluering av tiltaksplanen, til tross for at de har elever med aktivitetsplan.

Fylkesmannens vurdering

Som nevnt ovenfor skal Fylkesmannen vurdere om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen setter inn egnede tiltak. Dette innebærer at vi ikke vurderer om skolen lykkes i å sette inn egnede tiltak i alle saker de har eller har hatt.

I *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø* står det at nødvendige undersøkelser skal gjøres før tiltak settes inn. Fylkesmannen vurderer at dette er en fremgangsmåte som kan gjøre skolen i stand til å sette inn egnede tiltak.

Det at rektor deltar i utarbeidelsen av alle aktivitetsplaner, er ikke med på å sikre at alle tiltakene som settes inn er egnet. Det er uklart om de ansatte har tilstrekkelige forutsetninger for å vurdere hvilke tiltak som er egnede. Flere respondenter gir uttrykk for at de gjerne skulle hatt mer kompetanse om hva som er egnede tiltak.

Det fremkommer som usikker hva som er skolens fremgangsmåte for å sikre at skolen setter inn egnede tiltak i alle saker. Som del av tilsynsmaterialet er det ikke framlagt en rutinebeskrivelse der dette er beskrevet. Vi kan ikke se at det i skolens planer fremkommer at det ved behov skal innhentes råd fra andre instanser for å finne egnede tiltak.

Tilsynet viser at det ikke er en felles forståelse og lik praksis når det gjelder hvordan tiltaksplikten skal oppfylles. Flere ansatte mener at manglende informasjon om tiltakene medfører at tiltak ikke alltid iverksettes. Vi vurderer derfor at rektors oppfølging foreløpig ikke er tilstrekkelig til at fremgangsmåten som eventuelt er bestemt, blir brukt.

Skolen er i en prosess der de sammen utvikler kompetansen på hvordan skolemiljøer kan håndteres og løses, men på tilsynstidspunktet finner vi altså ikke en felles praksis som kan tyde på at rektor sikrer dette.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.2 Plikten til å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever jf. opplæringsloven §§ 9 A-4 og 9 A-5

3.2.2.1 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at de som jobber på skolen, varsler rektor eller eventuelt skoleeieren i slike saker.

I *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø* gjengis lovteksten § 9 A-5. Her står det at rektor skal varsle skoleeier ved tilfeller hvor en som jobber på skolen krenker en elev. Det fremkommer også at dersom det er en i skoleledelsen som krenker, skal de ansatte varsle direkte til skoleeier. Målet for Skånland kommune er at temaet om ansatte som krenker barn skal ha høyt fokus og være tema i lærerkollegiet. Det er ikke beskrevet en fremgangsmåte for de tilfeller der en ansatt krenker en elev.

I egen vurderingen i RefLex svarer alle respondenter, unntatt en, «ja» på spørsmålet om de ansatte er kjent med at de skal varsle rektor ved mistanke om at en som jobber på skolen har krenket en elev. Den som svarer «nei» begrunner det med kontaktlærer varsles, som igjen tar det videre til rektor. Seks av ni respondenter svarer «ja» på spørsmålet om rektor har bestemt hvordan de som jobber på skolen skal varsle. Rektor svarer «nei» på spørsmålet, med begrunnelse at det er ønskelig med skriftlig varsling, men at de tar muntlige varsler også på alvor. En annen respondent sier at det ikke er spesifisert på hvilken måte varslet skal være.

På spørsmål om rektor har gjort de som jobber på skolen, kjent med at de skal varsle direkte til skoleeieren hvis mistanken gjelder en i skoleledelsen, har seks av ni svart «ja». De tre som svarte «nei» har ikke gitt nærmere begrunnelse for svaret.

Under intervju svarer rektor og samtlige intervjuobjekter at rektor skal varsles i tilfeller hvor en ansatt krenker en elev, men at det er uklart om det er etablert rutiner for hvordan varslet skal gis. En av de nyansatte visste ikke til at rektor skulle varsles, og tok selv opp saken med en ansatt som hadde krenket en elev. I ettertid ble det gitt informasjon om at rektor skulle varsles i slike tilfeller.

Flere intervjuobjekter uttrykte usikkerhet tilknyttet rutinene for varsling når det er mistanke om at en i skoleledelsen krenker elever. Noen sier at de ville varslet elevens kontaktlærer i nevnte tilfeller.

Fylkesmannens vurdering

I saker som gjelder voksne som krenker, er det avgjørende med klare varslingsrutiner for å sikre at rektor får slike varsler. Fylkesmannen vurderer det samlede tilsynsmaterialet slik, at fremgangsmåten for varsel foreløpig ikke er helt klar for personalet ved Skånland skole. Samtlige er klar over at rektor skal varsles i tilfeller hvor en ansatt krenker en elev, men at det er uklart om det er etablert rutiner for hvordan varslet skal gis. Flere av de ansatte var usikre på hvem de skulle varsle dersom det er mistanke om at en i skoleledelsen krenker en elev.

Etter en helhetsvurdering har vi kommet til at rektor ikke har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at de som jobber på skolen, varsler rektor eller eventuelt skoleeieren i saker hvor en ansatt som jobber på skolen krenker en elev. Hovedbegrunnelsen for dette er manglende kjennskap til rutinene for varsling i slike saker.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.2.2 Rektor skal sikre at alle som jobber på skolen, varsler rektor eller skoleeier straks

Fylkesmannen undersøker om fremgangsmåten for varsling sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor eller eventuelt skoleeier straks.

Som beskrevet i punkt 3.2.2.1 ovenfor, har ikke rektor bestemt en fremgangsmåte som sikrer at de som jobber på skolen, varsler rektor eller eventuelt skoleeieren slike saker.

Fylkesmannens vurdering

En konsekvens av funnene og konklusjonen i forrige punkt er at rektor ikke har sikret at alle som jobber på skolen, varsler rektor eller skoleeier straks i slike saker.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.2.3 Rektor skal varsle skoleeieren straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever

Fylkesmannen undersøker om rektor varsler skoleeieren straks i tilfeller hvor det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever.

I *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø* som gjengis lovteksten § 9 A-5, står det at rektor skal varsle skoleeier ved tilfeller hvor en som jobber på skolen krenker en elev.

Skolen har oversendt dokumenter i forbindelse med enkeltsaker. Dokumentene viser at rektor har kontaktet skoleeier i alvorlige tilfeller. Det fremkommer ikke i noen dokumentasjon at varslet til skoleeier har handlet om mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever.

I egenvurderingen i RefLex har rektor svart «ja» på spørsmålet om rektor varsler skoleeieren straks ved mistanke om at en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever. I intervju er rektor tydelig på at hun alltid varsler skoleeier, og at det i utfordrende saker er daglig dialog med skoleeier.

I intervju med skoleeier går det frem at varslingsplikten jevnlig har vært tema på felles rektormøter, men det utdypes ikke den skjerpede aktivitetsplikten dersom det er en ansatt som krenker en elev.

Fylkesmannens vurdering

Egenvurderingen i RefLex og intervju med både rektor og skoleeier viser at rektor har kontaktet skoleeier i alvorlige tilfeller. Det kommer ikke fram i noen planer, enkeltsaker og annen dokumentasjon at rektor skal varsle skoleeier straks ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever.

Fylkesmannen anfører at en skriftlig beskrivelse av prosedyre vil være en fordel i en stor organisasjon, men at dette ikke er et krav. I saker som gjelder voksne som krenker, er det avgjørende med klare varslingsrutiner for å sikre at skoleeier får slike varsler.

På tilsynstidspunktet finner vi det likevel sannsynliggjort at rektor varsler skoleeier i tilfeller der det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.2.4 Rektor skal sikre at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen undersøker alle saker, og at det blir gjort tilstrekkelig grundig. Videre undersøker vi om rektor følger opp at de som jobber på skolen, undersøker sakene i samsvar med den bestemte fremgangsmåten, med mindre rektor selv undersøker sakene.

Hverken skolens mal for aktivitetsplan, tiltaksplan mot mobbing eller kommunens plan for et trygt og godt skolemiljø, har et eget punkt som gjelder fremgangsmåten i saker

der det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en elev. I disse planene er undersøkelsesplikten beskrevet jf. oppl. § 9 A-4.

Det fremkommer av egenvurderingene og intervjuene at undersøkelsene skolen gjør, er lik uansett hva det gjelder. Fylkesmannen viser til våre observasjoner om undersøkelsene skolen gjør ved varsel om at en elev ikke har det trygt og godt, omtalt i punkt 3.2.1.7 ovenfor.

I egenvurderingen i RefLex har skoleledelsen svart bekræftende på spørsmålet om sakene alltid undersøkes ved mistanke om at en som jobber på skolen, har krenket en elev. De samme respondentene er delt i spørsmålet om undersøkelsen alltid får frem fakta om situasjonen og om elevene opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Rektor utdyper dette med at det er vanskelig å svare klart ja på dette, og at det er viktig med et godt samarbeid med de foresatte, da sakene ofte blir varslet av dem. De andre respondentene har svart at dette ikke er aktuelt for dem.

Både i egenvurderingen og i intervju fremkommer det at skolen har blitt flinkere til å dokumentere med logg eller skriv i slike saker, men at rutineene er «vage». Rektor mener at de må ha en gjennomgang av dette, og at særlig samtaler med elever bør dokumenteres bedre.

Gjennom intervju bekreftes det at rektor har undersøkt en sak da hun ble gjort kjent med at en ansatt hadde krenket en elev. Det ble gjennomført samtaler om saken med involverte elever, men det kom ikke fram hvordan eller om de hadde dokumentert at eleven var hørt.

Fylkesmannens vurdering

Vi viser til vår vurdering i punkt. 3.2.1.7 ovenfor, om de undersøkelser skolen gjør ved varsel om at en elev ikke har det trygt og godt. De samme vurderingene gjør seg gjeldende for dette punktet, altså i de tilfeller det er mistanke om eller kjennskap til at en ansatt har krenket en eller flere elever.

Skolens plan for trygt og godt skolemiljø og de vedlagte malene gir samlet sett et godt utgangspunkt for å vite hva som omfattes av undersøkelsesplikten jf. oppl. § 9 A-4. Derimot fremkommer det ingenting om skolens skjerpede aktivitetsplikt dersom en som arbeider på skolen, krenker en elev, jf. oppl. § 9 A-5

Fylkesmannen er av den oppfatning at rektor ikke har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen undersøker alle saker, og at undersøkelser ikke dokumenteres godt nok. Tilsynsmaterialet vi er gjort kjent med, viser ikke noen dokumentasjon på at rektor har undersøkt saker der det er mistanke om eller kjennskap til at en ansatt har krenket en elev. Det foreligger ingen mal eller rutiner der det fremkommer hva rektor skal gjøre i disse tilfeller.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.2.5 Rektor skal sikre at skolen undersøker saken straks

Fylkesmannen undersøker om fremgangsmåten sikrer at skolen undersøker slike saker straks. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis, med mindre rektor selv undersøker sakene.

Som vist under 3.2.2.4 observerte vi at ingen av skolens eller kommunens planer har et eget punkt som gjelder fremgangsmåten i saker der det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en elev. Dermed informeres det heller ikke om tidspunktet for når slike saker skal undersøkes.

Det fremkommer av egenvurderingene og intervju at undersøkelsene skolen gjør er lik uansett hva det gjelder. I skolens og kommunens planer for et trygt og godt skolemiljø

står det at rektor straks skal iverksette undersøkelser dersom det avdekkes urovekkende forhold. Det kommer ikke fram at dette også gjelder for saker der rektor får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en elev.

I egenvurderingen i RefLex og under intervju svarer skoleledelsen bekreftende på spørsmålet om disse sakene alltid undersøkes straks.

Fylkesmannens vurdering

Et av elementene som skiller undersøkelsesplikten for den skjerpede aktivitetsplikten i oppl. § 9 A-5 fra den alminnelige undersøkelsesplikten i oppl. § 9 A-4, er at undersøkelsene skal iverksettes *straks*. Skolens og kommunens planer presiserer at rektor straks skal iverksette undersøkelser dersom det avdekkes urovekkende forhold. Planene presiserer ikke at saker der det er mistanke om at en som jobber på skolen, krenker en elev, skal undersøkes *straks*.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.2.3 Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak jf. opplæringsloven § 9 A-4

3.2.3.1 Skolen skal lage en skriftlig plan i tråd med kravene i oppl. § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak

Fylkesmannen undersøker om skolen lager en skriftlig plan i tråd med kravene i oppl. § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak.

I kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø gjengis lovteksten § 9 A-4 der det fremkommer skolen skal lage en skriftlig plan med informasjon om hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak skolen har planlagt, når tiltakene skal gjennomføres, hvem som er ansvarlige for gjennomføringen av tiltakene og når tiltakene skal evalueres. Under punktet om ansvar står det at rektor har ansvar for å utarbeide og iverksette aktivitetsplaner, der det er behov.

Skolen har oversendt fem aktivitetsplaner til oss i forbindelse med tilsynet. Planene er skriftlige med skjematisk oppdeling der det innledningsvis fremgår hvem saken gjelder, hva er problemet, hvem som har meldt saken og spørsmål om eleven(e) er hørt. Videre følger en oversikt over aktivitetsplikten med en kort beskrivelse av hva som er gjort for å oppfylle de ulike delpliktene; følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak. Etter dette er overskriften aktivitetsplan som også er skjematisk oppdelt med beskrivelse av tiltak/ aktivitet, hvem som er ansvarlig, når tiltak igangsettes og når tiltaket skal evalueres. Til slutt er det mulighet for å skrive inn øvrige kommentarer, tidspunkt for når foresatte er orientert om planen og underskrift av de som utarbeidet planen.

I egenvurderingen i RefLex har samtlige respondenter svart «ja» på spørsmålet om skolen lager en skriftlig plan. Alle intervjuobjektene kjente til at skolen har en mal for aktivitetsplan, og at det er skoleledelsen som skriver den.

Fylkesmannens vurdering

Skånland skole har en mal for aktivitetsplan som dere har brukt i alle de sakene dere har sendt inn til oss. Alle aktivitetsplaner er dermed skriftlige, slik regelverket krever.

Alle aktivitetsplanene oppfyller kravet til å inneholde informasjon om både hvilket problem som skal løses, hvilke tiltak dere har planlagt, hvilket tidspunkt tiltaket skal gjennomføres, hvem som er ansvarlig for tiltaket og når tiltaket skal evalueres. Malen legger opp til å ivareta alle disse punktene, noe som er positivt. I tillegg ser vi i aktivitetsplanen et det er en beskrivelse av hva som er gjort for å oppfylle de ulike delpliktene; følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak. Her registrerer vi at det under følge med og gripe inn kan stå tiltak som skolen planlegger å gjøre for å

følge bedre med og lignende. Fylkesmannen mener det er mer ryddig dersom dette kommer i selve aktivitetsplanen der tiltakene er beskrevet med ansvarlige, tidspunkt og evalueringer.

Alle planene er fullstendig utfylt hva gjelder alle krav som stilles i oppl. § 9 A-4 sjette ledd. Alle informantene var klar på at ansvaret for utarbeidelse av aktivitetsplanen var hos rektor og skoleledelsen.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.3.2 Elevene og foreldrene saken gjelder, skal få aktivitetsplanen fra skolen hvis de ber om det

Fylkesmannen undersøker om eleven og foreldrene som saken gjelder, får aktivitetsplanen fra skolen.

I oversendte aktivitetsplaner fremkommer det dato får når foreldre og elevene er orientert om planen, med deres underskrift.

I egenvurderingen i RefLex har samtlige respondenter svart «ja» på spørsmålet om elever og foresatte som saken gjelder, mottar aktivitetsplanen fra skolen. I intervju sier lærere at de kjenner til at elever og foreldre får aktivitetsplanen. Dette bekrefter enkelte foreldre, som også sier at de har vært med på utarbeidelse av planen.

På bakgrunn av rektors uttalelse, legger vi til grunn at elever og foreldre får en kopi av planen dersom de ber om det, selv om den fortsatt er under utarbeidelse. Ingen av elevene som ble intervjuet har førstehånds kjennskap til om dette blir gjort.

Fylkesmannens vurdering

Det er ikke et krav at skolen må dele ut en skriftlig kopi av aktivitetsplanen til elever og foreldre i alle saker. Elever og foreldre har derimot rett til innsyn i den delen av planen som omhandler eleven, og hvis noen ytrer et ønske om å få en kopi, skal skolen tilby dette.

Med bakgrunn av at skolens mal for aktivitetsplan inneholder et punkt der elever og foreldre underskriver at de er orientert om planen, og ut fra svarene i egenvurdering og intervju, legger vi til grunn at elever og foreldre er kjent med aktivitetsplanen.

Selv om det ikke fremkommer tydelig i skolens planer eller mal at elever og foreldre skal motta kopi av aktivitetsplanen, mener vi det er overveiende sannsynlig at det skjer dersom de ber om det.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.3.3 Rektor skal følge opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen

Fylkesmannen undersøker om rektor følger opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen.

Det skriftlige materialet som er oversendt til Fylkesmannen inneholder ikke informasjon om det er rektor som skal ha ansvaret for oppfølgingsarbeidet, eller om oppgaven er delegert.

I egenvurdering i RefLex har samtlige respondenter svart «ja» på spørsmålet om skolen alltid gjennomfører tiltakene i aktivitetsplanene slik de er beskrevet. Flere begrunner svarene sine med at de prøver å holde seg til planen, men at tiltakene noen ganger må justeres. Samtlige respondenter svarer at de dokumenterer at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen.

I oversendte aktivitetsplaner ser vi at tiltakene gjennomføres ved at det dokumenteres når skolen evaluerer tiltakene. Tilbakemeldingene i intervjuene er at det som oftest er kontaktlærerne, som følger opp at aktivitetsplanen og at tiltakene blir gjennomført i praksis. I noen saker er rektor selv tett koblet på gjennomføringen av tiltakene. Dette fremkommer av de aktuelle aktivitetsplanene, og tabellen for hvem som er ansvarlig for tiltakene. Gjennom intervjuene fremkom det at uforutsigbare hendelser er vanskelig å forutse, og derfor kan det hende at tiltak blir påvirket i tid eller innhold.

Fylkesmannens vurdering

Som nevnt ovenfor gir ikke det skriftlige dokumentmaterialet direkte informasjon om rektors oppfølgingsarbeid. I de oversendte enkeltsakene som er en del av tilsynsmaterialet, har skolen evaluert tiltakene. Dette kan være en indikator på at rektor har fulgt opp at skolen har gjennomført tiltakene i tråd med aktivitetsplanene.

Skolens ansatte har vært tydelige på at aktivitetsplaner og tiltak iverksettes for at eleven det gjelder skal få et trygt og godt skolemiljø igjen så raskt som mulig. En forutsetning for å få til dette, er å gjennomføre de tiltakene som dere har satt inn i aktivitetsplanen. Informasjonen dere har gitt gjennom egenvurderinger, dokumentasjon og intervjuer tilsier at dere gjennomfører tiltakene i aktivitetsplanene slik dere har tenkt. At det kan oppstå hendelser som medfører tilpasninger underveis, vil være en naturlig del av en skolehverdag der det er mange hensyn å ta. Rektor følger opp alle aktivitetsplanene og er ansvarlig for en del tiltak selv. Rektor og andre i skoleledelsen sørger for oppfølging gjennom møter med de ansatte som er involvert i aktivitetsplaner, slik at tiltakene blir gjennomført som planlagt.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.3.4 Rektor skal sikre at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker

Fylkesmannen undersøker om rektor har bestemt en fremgangsmåte som sikrer at skolen alltid innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker. Vi undersøker også om rektor følger opp at de som jobber på skolen, bruker fremgangsmåten i praksis.

I kommunen og skolens planer kommer det ikke tydelig fram at aktivitetsplikten innebærer at skolen må innhente informasjon om hvordan tiltakene virker, og at elevens syn skal inkluderes i denne jobben.

I oversendte aktivitetsplaner fremkommer det at tiltak skal evalueres i fastsatte møter med foreldre og elever. I flesteparten av sakene der det fremkommer at skolen har evaluert tiltakene, tyder på at skolen har innhentet elevenes syn på om tiltakene har virket. Vi ser videre i aktivitetsplaner at tiltak er justert, eller tilpasset elevens ønsker. I noen planer er elevens syn kommet til uttrykk gjennom foreldrene. Under *øvrige kommentarer* står dato for når evalueringen er foretatt og når nye møter er planlagt.

I egenvurderingen i RefLex har alle respondentene, bortsett fra én, svart «ja» på spørsmålet om de alltid spør eleven om hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker. Det utdypes at skolen, i de siste sakene, har vært svært opptatt av at elevene skal høres i evalueringen. I tillegg innhenter skolen informasjon om hvordan tiltakene har virket av berørte lærere i klassene. Noen ganger har ikke elever ønsket å si noe om tiltakene. En annen respondent svarer «nei» på spørsmålet uten noen begrunnelse.

Noen av de ansatte visste ikke hvem som evaluerte tiltakene, ei heller om elever var med i slik evaluering. Ingen av elevene vi intervjuet har førstehånds kjennskap til om

evaluering blir gjennomført, men foreldre sa at de hadde vært med på evaluering og justering av tiltak.

Fylkesmannens vurdering

I alle aktivitetsplanene som er oversendt fremkommer det at tiltak er evaluert i samarbeid med elever og foreldre. Vi ser videre i aktivitetsplaner at tiltak er justert og tilpasset etter elevens ønsker. I noen planer er elevens syn kommet til uttrykk gjennom foreldrene. Under *øvrige kommentarer* står dato for når evalueringen er foretatt.

Selv om det ikke fremkommer tydelig i kommunens planer for trygt og godt skolemiljø, eller i mal for aktivitetsplaner, mener vi at det er overveiende sannsynlig at elevens syn innhentes når tiltak skal evalueres. I egenvurdering fremkommer det at skoleledelsen er opptatt av at elevene skal høres i evalueringen, og det blir bekreftet av foreldrene. Vi anmoder kommunen og skolen om å innarbeide i deres planer en fremgangsmåte for å følge opp og evaluere tiltak der eleven syn inkluderes. Det vil også være hensiktsmessig å ta foreldre med i dette arbeidet.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.3.5 Rektor skal sørge for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn

Fylkesmannen undersøker om rektor sørger for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan de har virket.

Om dokumentasjon tilknyttet rutiner for tilpassing av tiltak viser vi til punkt 3.2.3.4 ovenfor om evaluering av tiltak i oversendte aktivitetsplaner. Vi ser i planene at tiltak har blitt justert og tilpasset ut fra elevens tilbakemeldinger.

I egenvurderingen i RefLex har alle respondenter bortsett fra én svart «ja» på spørsmålet om de alltid tilpasser tiltakene. Respondenten som svarte «nei» har begrunnet det med at tiltakene blir tilpasset innenfor de rammene som er mulig, og at det dermed ikke skjer alltid.

Fylkesmannens vurdering

Dokumentasjonen viser at skolen gjennom aktivitetsplanene har lagt føringer for at skolen skal tilpasse tiltakene basert på informasjon om hvordan tiltakene har virket og elevens syn. Alle de innsendte enkeltsakene viser at tiltakene har vært evaluert underveis.

I denne sammenheng taler funnene i punkt 3.2.3.4 ovenfor at rektor hadde innhentet tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, som er en forutsetning for å vite om det var behov for å tilpasse tiltakene.

Lovkravet vurderes som oppfylt.

3.2.3.6 Skolen skal informere elever og foreldre om at de kan melde saken sin til fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten

Fylkesmannen undersøker om de som jobber på skolen, informerer elever og foreldre om at de kan melde saken sin til fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten.

I *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø* gjengis lovteksten fra oppl. § 9 A-6 der Fylkesmannens håndheving av aktivitetsplikten i enkeltsaker fremkommer. Under punktet om kortsiktig mål er å gi god informasjon til barn og foreldre om muligheten for å anke til Fylkesmannen.

Skånland kommune har på sin hjemmeside under fanene nyheter september 2017, informert innbyggerne om at det er kommet et nytt regelverk om skolemiljø. Dette viser

at kommunen har gitt informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, samt informasjon om mobbeombudet og retten til å melde en sak til fylkesmannen.

I egenvurderingene skriver dere at foreldre er godt informert om muligheten til å ta saken videre til fylkesmannen. Dere redegjør videre for at dette også er noe dere informerer om på foreldremøter hver høst. Dette bekreftes i intervju med de ansatte.

Rektor sa i intervju at informasjonen om muligheten til å melde saken til fylkesmannen står i aktivitetsplanen. I de oversendte aktivitetsplanene kan ikke Fylkesmannen se at denne informasjonen fremkommer i noen av enkeltsakene.

Elevene uttrykker at de har fått informasjon om at alle skal ha det trygt og godt på skolen. Det er kontaktlærer som har informert om det. Flere av elevene sier at de ikke har fått informasjon om hva de kan gjøre dersom de ikke har det trygt og godt, og de kjenner heller ikke til Fylkesmannens rolle i skolemiljø saker, og elevenes mulighet til å melde saken til Fylkesmannen. Foreldrene er heller ikke tydelig på at de har fått informasjon om retten til å melde saken til fylkesmannen.

Fylkesmannens vurdering

Kommunens plan inneholder informasjon om håndhevingsordningen hos fylkesmannen. Det er imidlertid uklart om elever og foreldre har tilgang til denne planen, og dermed den informasjonen som er skissert her.

Vi ser videre at informasjonen som ligger på kommunens hjemmeside om regelverket i skolemiljø saker, inkludert retten til melde saken til fylkesmannen, ikke er lett tilgjengelig. Det ligger nå under arkiv og man må søke spesifikt på dette emnet for å finne informasjonen.

Dokumentasjonen viser ikke at elever og foresatte i enkeltsaker har fått informasjon om deres anledning til å melde saken til Fylkesmannen. Flere av elevene sier at de ikke kjenner til Fylkesmannens rolle i skolemiljø saker, og deres mulighet til å melde saken til Fylkesmannen. Foreldrene er heller ikke tydelig på at de har fått informasjon om retten til å melde saken til fylkesmannen.

Til tross for at enkelte av respondentene viste til at foresatte får generell informasjon blant annet på foreldremøter, er ikke dette tilstrekkelig for å konkludere med at lovkravet er oppfylt. Skolen må sikre at slik informasjon også blir gitt til partene i konkrete enkeltsaker om skolemiljø.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

3.3 Våre konklusjoner

Plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø jf. opplæringsloven § 9 A-4

1. Alle som jobber på skolen, har kunnskap om at det er elevens subjektive opplevelse som avgjør om eleven har et trygt og godt skolemiljø
2. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever med en særskilt sårbarhet

3. Rektor sørger ikke for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig
4. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
5. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier
6. Rektor varsler skoleeieren om alvorlige tilfeller
7. Rektor sikrer ikke at skolen undersøker saken når skolen har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
8. Rektor sikrer at saken undersøkes snarest
9. Rektor sikrer ikke at berørte eleven får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen
10. Rektor sikrer ikke at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt

Plikten til å straks varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen, krenker en eller flere elever jf. opplæringsloven §§ 9 A-4 og 9 A-5

11. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen
12. Rektor sikrer ikke at alle som jobber på skolen varsler rektor eller skoleeier straks
13. Rektor varsler skoleeieren straks dersom det er mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever
14. Rektor sikrer ikke at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever
15. Rektor sikrer ikke at skolen undersøker saken straks

Plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak jf. opplæringsloven § 9 A-4

16. Skolen lager en skriftlig plan i tråd med kravene i § 9 A-4 sjette ledd når skolen skal sette inn tiltak i en sak
17. Elevene og foreldrene som saken gjelder, får aktivitetsplanen fra skolen hvis de ber om den
18. Rektor følger opp at skolen gjennomfører tiltak i tråd med aktivitetsplanen
19. Rektor sikrer at skolen innhenter tilstrekkelig informasjon om hvordan tiltakene har virket, inkludert elevens syn på hvordan tiltakene har virket, og hvilke endringer eleven ønsker
20. Rektor sørger for at skolen tilpasser tiltakene basert på informasjonen om hvordan tiltakene har virket og elevens syn

21. Skolen informerer ikke elever og foreldre om at de kan melde saken sin til fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten

4 Skoleeiers forsvarlige system for å vurdere og følge opp skolens plikt til å arbeide forebyggende og informerer og involverer elever og foreldre for å fremme et trygt og godt skolemiljø

4.1 Rettslige krav

Som skoleeier skal kommunen ha et forsvarlig system for å vurdere om skolene oppfyller kravene i regelverket og for å følge opp resultatene fra disse vurderingene, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd.

Skoleeieren skal skaffe seg informasjon om hvordan skolene jobber forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene, inkludert elevenes syn

Informasjonen dere innhenter må være relevant og tilstrekkelig til å kunne gi dere et riktig bilde av hva som er skolenes praksis. For å få et riktig bilde er det som regel nødvendig at dere baserer dere på informasjon fra flere kilder. Dere skal alltid innhente informasjon om elevenes synspunkter, jf. barnekonvensjonen artikkel 12.

Skoleeieren skal bruke denne informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket

Dere må bruke informasjonen dere har innhentet om skolenes praksis til å vurdere om skolene oppfyller kravene i regelverket. For å kunne vurdere dette må dere ha en overordnet kjennskap til hvilke krav som følger av regelverket og hva som skal til for å oppfylle dem.

Skoleeier må sørge for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig

Hvis dere har avdekket at skolenes praksis ikke er i samsvar med regelverket, må dere sørge for at skolene endrer praksis. For at systemet skal være forsvarlig, må dere være kjent med hva som er passende rettetiltak og være i stand til å gjennomføre disse tiltakene. Samtidig må systemet være fleksibelt, slik at dere kan tilpasse hvordan dere følger opp skolene ut fra risiko. Hva som skal til for at arbeidet med rettetiltak skal være forsvarlig, vil variere ut fra deres kjennskap til skolene. Hvis brudd på regelverket kan foregå over lang tid uten å bli rettet, er ikke systemet forsvarlig.

At skoleeier skal *sørge for* innebærer at et krav om at dere arbeider systematisk for at loven blir oppfylt i skolene. En fast fremgangsmåte er ikke påkrevd.

Skoleeiers system skal som helhet være forsvarlig

For at systemet skal være forsvarlig, må dere innhente og vurdere informasjon om skolenes praksis jevnlig. Samtidig må systemet være fleksibelt, slik at dere har anledning til å innhente og vurdere informasjon når risikoen tilsier det. Hva som er ofte nok og hvor inngående dere må undersøke skolenes praksis, vil variere ut fra deres kjennskap til skolene. Sannsynligheten for brudd på regelverket og hvor alvorlige konsekvenser det kan ha for elevene, har også betydning for hvor ofte og inngående dere må undersøke skolenes praksis. Hvis brudd på regelverket kan foregå over lang tid uten å bli avdekket, er ikke systemet forsvarlig.

4.2 Våre undersøkelser og vurderinger

4.2.1. Skolens plikt til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø

4.2.1.1 Skoleeieren skal skaffe seg informasjon om hvordan skolene jobber forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene, inkludert elevenes syn

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren skaffer seg relevant og tilstrekkelig informasjon om hvordan skolene arbeider forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø. Videre undersøker vi om skoleeieren skaffer seg informasjon om elevenes syn på dette.

Fylkesmannen har mottatt Skånland kommunes *strategidokument for å sikre og utvikle kvaliteten i grunnskolen*. Planen består av flere deler der arbeidet med elevenes læringsutbytte og trivsel skal være hovedfokus. Målet med dette dokumentet er å sikre Skånland kommune et levende og forsvarlig system for å sikre og utvikle kvaliteten i skolen. Det fremkommer av dette strategidokumentet at den kommunale planen og tiltaksplan mot mobbing skal være styringsdokumenter. I tillegg står det at skoleeier skal ha tilbakemelding om refleksjon rundt måltall fra blant annet elevundersøkelsen.

Som en del av dette strategidokumentet er det utarbeidet en *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø, Opplæringsloven kapittel 9 A*. Den oversendte versjonen er revidert oktober 2018 på rektormøtet. Det fremkommer ikke i denne planen at skoleeier skal informeres om skolens forebyggende arbeid, ei heller elevens syn.

I egenvurderingen i RefLex har skoleeier vist til at det i forbindelse med tidligere deltakelse i Læringsmiljøprosjektet ble utarbeidet nye rutiner som omhandler dette. Det vises også til at informasjon innhentes ved at det gjennomføres tverrfaglige team en gang i måneden, der det drøftes saker som omhandler enkeltelever, grupper eller hele skolen. Skånland kommune har nå et samarbeid med Høgskolen i Innlandet der hovedfokus er læringsmiljøet. I forbindelse med dette skal det gjennomføres en kartlegging av skolens praksis omkring læringsmiljøet.

Både i egenvurdering og i intervju med skoleeier nevnes resultat fra elevundersøkelser tydelig signal på hvordan elevene opplever at skolen jobber for å fremme et trygt og godt skolemiljø. Skoleeier har også gitt PPT i oppdrag å undersøke hvordan enkelte klasser opplever skolehverdagen. Skoleeier har dialogmøter med rektor om resultatene, dette er også tema på rektormøtene. I disse møtene jobbes det også med nytt planverk for den nye Tjeldsund kommune.

Fylkesmannens vurdering

Det oversendte kommunale *strategidokument* viser at skoleeier har lagt føringer for at de skal ha tilbakemelding på blant annet resultater fra elevundersøkelsen. Den kommunale planen for trygt og godt skolemiljø gir tydelige føringer for at det skal tilrettelegges for elevmedvirkning, men vi kan ikke se hvordan skoleeier skal skaffe seg informasjon om det skjer.

Strategidokumentet og tiltaksplan mot mobbing viser til oppl. § 9 A slik den lød før ny lov trådte i kraft 01.08.2017. Henvisninger til paragrafer og lovtekst stemmer ikke overens med dagens regelverk. Fylkesmannen anmoder kommunen og skolen om å oppdatere planer og maler.

Fylkesmannen vurderer at informasjonstilfanget ikke er av en slik art at skoleeier kan skaffe seg tilstrekkelig informasjon om hvordan skolene jobber forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene, inkludert elevenes syn omkring dette.

Selv om skoleeier innhenter informasjon gjennom blant annet arbeidet i rektormøter og dialogmøter med hver enkelt rektor, kan vi ikke se at disse møtene systematisk tar for seg skolenes forebyggende arbeid med skolemiljø. Videre kan vi ikke se at skoleeier har et system for å innhente elevens syn på det forebyggende arbeidet ved skolene. Den informasjonen skoleeier får om elevene omhandler hvordan de opplever sin skolehverdag, ikke elevens syn på hvordan skolen jobber for å fremme et trygt og godt skolemiljø.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

4.2.1.2 Skoleeieren skal bruke informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren bruker informasjonen om hvordan skolene arbeider, til å vurdere om skolene jobber forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene.

I egenvurderingen i RefLex har skoleeier bekreftet at de bruker informasjonen de har om skolens praksis til å vurdere om skolen oppfyller kravene til å jobbe forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene. Dette er ikke begrunnet nærmere.

Under intervju informerte skoleeier om den *Kommunale plan for et trygt og godt skolemiljø* som igjen viser til regelverket. Denne planen er utarbeidet i samarbeid mellom skoleeier og rektorene i kommunen. Den planen som er oversendt til Fylkesmannen er revidert på rektormøtet oktober 2018.

Fylkesmannens vurdering

For å kunne vurdere om skolene oppfyller kravene, må skoleeier ha overordnet kjennskap til hvilke krav som gjelder for å kunne jobbe forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø. Fylkesmannen er av den oppfatning at skoleeier, gjennom å utarbeide en kommunal plan, i samarbeid med rektorene, viser at de har kjennskap regelverket.

Vi viser til vår vurdering i punkt. 4.2.1.1 ovenfor, om at informasjonstilfanget ikke er av en slik art at skoleeier kan skaffe seg tilstrekkelig informasjon om hvordan skolene jobber forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene. Tilsynsmaterialet viser ikke hvordan, eller om skoleeier vurderer om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

4.2.1.3 Skoleeier skal sørge for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren sørger for at skolen endrer praksis hvis kravene ikke er oppfylt.

I egenvurderingen i RefLex har skoleeier bekreftet at de sørger for at skolen endrer praksis dersom det er nødvendig. I intervju begrunner skoleeier det med at de er i tett dialog med rektorene. Skoleeier har ikke erfart tilfeller hvor det har vært avdekket praksis som ikke har vært i samsvar med regelverket.

Fylkesmannens vurdering

Vi viser til vår vurdering i punkt. 4.2.1.2 ovenfor, om at skoleeier ikke vurderer i god nok grad om skolenes forebyggende arbeid er i samsvar med regelverket.

Selv om skoleeier innhenter informasjon gjennom dialog med hver enkelt rektor, er det ikke lagt fram noen dokumentasjon som viser at det er arbeidet med å bestemme rettetiltak eller hvordan det skal følges opp at skolen endrer praksis.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

4.2.1.4 Skoleeiers system skal som helhet være forsvarlig

Fylkesmannen undersøker om systemet som helhet er forsvarlig til å avdekke og følge opp brudd på regelverket. Vi vurderer bare om systemet er forsvarlig innenfor de temaer tilsynet omhandler.

Skoleeiers avveining av risiko vil være sentral for å vurdere om systemet som helhet er forsvarlig. Systemet skal sørge for oppfølging av skolene på et overordnet nivå. Avdekking av lovbrudd på skolenivå innebærer følgelig ikke nødvendigvis at skoleeiers system ikke er forsvarlig.

Målet med kommunes strategidokument er å sikre Skånland kommune et levende og forsvarlig system for å sikre og utvikle kvaliteten i skolen. Det fremkommer av dette strategidokumentet at den kommunale planen og tiltaksplan mot mobbing skal være styringsdokumenter.

I intervju vurderer skoleeier at systemet er godt nok for å avdekke forhold som er i strid med regelverket. Det ble også sagt at dere ikke har en systematisk måte å avdekke mangler knyttet til skolens praksis. Vi viser for øvrig til funnene som er presentert i punktene 4.2.1.1 og 4.2.1.2 ovenfor.

Fylkesmannens vurdering

Strategidokumentet og tiltaksplan mot mobbing viser til oppl. § 9 A slik den lød før ny lov trådte i kraft 01.08.2017. Henvisninger til paragrafer og lovtekst stemmer ikke overens med dagens regelverk. Dette viser at Skånland kommune ikke får et godt nok grunnlag for å avdekke og følge opp brudd på regelverket.

Som nevnt i punkt 4.2.1.1 og 4.2.1.2 ovenfor, er Fylkesmannen av den oppfatning at skoleeier ikke innhenter tilstrekkelig informasjon til å gjøre risikovurderinger. Vi mener at manglende innhenting av informasjon, medfører at systemet ikke er tilstrekkelig egnet til å avdekke manglende regelverketterlevelse.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

4.2.2. Skolens plikt til å informere og involvere elever og foreldre

4.2.2.1 Skoleeier skal skaffe seg informasjon om hvordan skolene informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, inkludert elevenes syn på dette

Fylkesmannen undersøker om skoleeier skaffer seg relevant og tilstrekkelig informasjon om hvordan skolene informerer og involverer elever og foreldre og elevenes syn på dette.

Vi har mottatt *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø*. Her gjengis lovteksten i oppl. § 9 A-9. Planen beskriver at alle elever og alle rådsorgan får si sin mening om skolemiljøet. Og at elevråd og skolens rådsorgan skal holdes orientert om alle forhold som har betydning for skolemiljøet. Det vises til at rektor har ansvar for at dette arbeidet skal skjer. Det fremkommer ikke i denne planen at skoleeier skal informeres om dette arbeidet.

I egenvurderingen i RefLex har skoleeier vist til at de innhenter informasjon om hvordan skolene involverer og informerer elever og foreldre, gjennom planen som er nevnt ovenfor.

I intervju sier skoleeier at det ikke har vært rutiner for å innhente denne informasjonen. Kommunen har ikke et slikt rapporteringssystem. Rektor bekrefter at skoleeier ikke har sjekket ut akkurat dette, men skoleeier er kjent med skolens rutiner for at elever og foreldre blir informert om arbeidet på høsten.

Fylkesmannens vurdering

Skoleeier viser til kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø som en arena for å innhente informasjon om hvordan elevene og foreldrene informeres og involveres. Fylkesmannen er av den oppfatning at det i denne planen beskrives hvem og hva det skal informeres om, med den gir ikke informasjon om hva som er skolens praksis.

Skoleeier sier selv at de ikke har et rapporteringssystem eller rutiner for å innhente informasjon om hvordan skolen informerer og involverer elever og foreldre.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

4.2.2.2 Skoleeieren skal bruke denne informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket

4.2.2.3 Skoleeier skal sørge for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren bruker informasjonen om hvordan skolene arbeider, og til å vurdere skolens praksis opp mot regelverket.

I intervju sier skoleeier at det ikke er noen dokumentasjon på at slik informasjon innhentes, og at det erkjennes at dere kan bli bedre på dette.

Fylkesmannens vurdering

For temaet informasjon og involvering av elever og foreldre, konkluderte vi i forrige punkt med at informasjonen som innhentes er mangelfull. Dermed er heller ikke grunnlaget til stede for å kunne vurdere om skolene oppfyller regelverket. Som følge av dette er at det heller ikke er dokumentert at skoleeier sørger for praksisendring der det vil være nødvendig.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

4.2.2.4 Skoleeiers system skal som helhet være forsvarlig

Fylkesmannen undersøker om systemet som helhet er forsvarlig til å avdekke og følge opp brudd på regelverket. Vi vurderer bare om systemet er forsvarlig innenfor de temaer tilsynet omhandler.

I intervju sier skoleeier at det er behov for en sjekkliste for å sikre at dere kan avdekke alle forhold, også når det gjelder det forebyggende arbeidet.

Fylkesmannens vurdering

Som en følge av funnene presentert i punktene ovenfor, er ikke skoleeiers system som helhet forsvarlig.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt

4.3 Våre konklusjoner

Skoleeiers forsvarlige system: Plikten til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø

1. Skoleeieren skaffer seg ikke informasjon om hvordan skolene jobber forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene, inkludert elevenes syn
2. Skoleeieren bruker ikke informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket
3. Skoleeier sørger ikke for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig
4. Skoleeiers system som helhet er ikke forsvarlig vedrørende innhenting av informasjon om hvordan skolene oppfyller plikten til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for et godt skolemiljø.

Skoleeiers forsvarlige system: Plikten til å informere og involvere elever og foreldre for et trygt og godt skolemiljø

5. Skoleeier skaffer seg ikke informasjon om hvordan skolene informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, inkludert elevenes syn på dette.
6. Skoleeieren bruker ikke denne informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket.
7. Skoleeier sørger ikke for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig.
8. Skoleeiers system som helhet er ikke forsvarlig vedrørende innhenting av informasjon om hvordan skolene oppfyller plikten til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet for et godt skolemiljø.

5 Skoleeier skal ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolen oppfyller aktivitetsplikten

5.1 Rettslige krav

Som skoleeier skal Skånland kommune ha et forsvarlig system for å vurdere om skolene oppfyller kravene i regelverket og for å følge opp resultatene fra disse vurderingene, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd.

Kravet til et forsvarlig system innebærer at skoleeier må innhente informasjon om hvordan skolene ivaretar aktivitetsplikten. Se for øvrig kapittel 4 jf. punkt 4.1 ovenfor for utfyllende beskrivelse av de rettslige krav.

5.2 Våre undersøkelser og vurderinger

- 5.2.1. Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

5.2.1.1 Skoleeieren skal skaffe seg informasjon om hvordan skolene oppfyller aktivitetsplikten

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren skaffer seg relevant og tilstrekkelig informasjon om

- a) Hvordan skolene oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
- b) Hvordan skolene oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen krenker en eller flere elever
- c) Hvordan skolene oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak
- d) Hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten

Videre undersøker vi om skoleeieren skaffer seg informasjon om elevenes syn dette.

- a) *Informasjon om hvordan skolene oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø*

Vi har fått oversendt *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø*. Planen inneholder informasjon om at aktivitetsplikten utløses når en eller flere elever ikke opplever at skolemiljøet er trygt og godt.

I egenvurderingen i RefLex sier skoleeier at informasjon innhentes ved at de mottar kopi av alle aktivitetsplaner. I tillegg er det dialog med rektor i enkeltsaker, rektormøter der skolemiljø jevnlig er tema. Videre viser skoleeier til at det er utarbeidet lokale planer på bakgrunn av den kommunale. En annen informasjonskilde er kommunens strategidokument som omhandler hvordan skolene skal arbeide systematisk for å følge kravene i blant annet oppl. kapittel 9A. Denne planen er ikke oppdatert etter nytt regelverk.

Både i egenvurdering og intervju sier skoleeier at kommunen ikke har et system for å sjekke ut hvordan skolen har jobbet for å oppfylle aktivitetsplikten, utover aktivitetsplanene og dialog. Skoleeier påpekte også at kontrollarbeidet av skolene kunne ha vært mer systematisk.

- b) *Informasjon om hvordan skolene oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen krenker en eller flere elever*

I egenvurderingen i RefLex viser skoleeier til skolens planverk og til rektormøter. Det planlagt at skoleeier skal gjennomføre skolebesøk høsten 2019 med fokus på skolens praksis i forhold til § 9 A.

- c) *Informasjon om hvordan skolene oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak*

I egenvurdering i RefLex viser skoleeier til at de mottar kopi av alle aktivitetsplaner og dialogen de har med rektor om disse. Det er utarbeidet en felles mal for aktivitetsplan som brukes i Skånland. Denne inneholder blant annet en logg som beskriver hva som gjøres i saken. Det fremkommer ikke om skoleeier har tilgang til denne loggen.

d) Informasjon om hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten

I RefLex viser skoleeier til elevundersøkelsen og trivselsundersøkelsen som informasjonskilder. Av aktivitetsplanene er skoleeier kjent med at elever og foreldre deltar i samarbeidsmøter med skolen der tiltak evalueres. I intervju går det også frem at skoleeier opplever at foreldre og elever ofte tar kontakt med skoleeier hvis de ikke er fornøyd med fremdriften eller tiltakene. Dette kan også være tema i dialogen med rektor der alternative tiltak drøftes. I noen enkeltsaker har skoleeier vært med på samtaler med elever.

Fylkesmannens vurdering

Vi vil i det følgende vurdere skoleeiers innhenting av informasjon samlet for de fire undersøkte områdene ovenfor.

Vi har ikke mottatt dokumentasjon som viser hvordan skoleeier systematisk innhenter denne informasjonen. Systemet synes i stor grad å være basert på hva som kommer frem i rektormøter. Fylkesmannen har ikke mottatt referater fra disse møtene eller en møteplan som viser hvilke saker som tas opp når.

Fylkesmannen oppfatter videre at skoleeier baserer seg i hovedsak på skolens planverk, i tillegg til informasjon som fremkommer i aktivitetsplanene. Planverket skoleeier har sendt inn, er ikke oppdatert etter gjeldende regelverk. Skolens tiltaksplan mot mobbing og kommunens strategidokument er utarbeidet etter regelverket som gjaldt før 1. august 2017. Dette resulterer i at skoleeier reelt sett ikke kan vurdere skolens praksis ved å gjennomgå handlingsplanen. Det fremkommer heller ikke av tilsynsmaterialet at skoleeier følger opp at handlingsplanene blir fulgt i praksis ved skolene.

Å motta skolens aktivitetsplaner kan være en god måte for skoleeier å undersøke skolens praksis tilknyttet ovenfornevnte punkter a, b og c. Etter vår vurdering, er ikke dette tilstrekkelig til å kunne konkludere med at skoleeier skaffer seg relevant og tilstrekkelig informasjon om hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten.

Rektormøtene er i seg selv ikke tilstrekkelig da informasjon som fremkommer av disse møtene er knyttet til hva den enkelte rektor faktisk medbringer av informasjon. Basert på informasjon i tilsynet, etterspør ikke skoleeier noe utover det rektor medbringer.

Vi kan etter dette ikke se at skoleeier har et system som setter de i stand til å skaffe seg tilstrekkelig og relevant informasjon om hvordan skolene oppfyller aktivitetsplikten og hvordan elevene opplever at skolen ivaretar aktivitetsplikten. Metodene er, slik de benyttes i dag, ikke i stand til å skaffe en oversikt over eller avdekke mangler ved skolens praksis.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

5.2.1.2 Skoleeieren skal bruke denne informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren bruker informasjonen om hvordan skolene arbeider, til å vurdere om aktivitetsplikten er oppfylt. Dette innebærer at skoleeier må ha riktig forståelse av kravene.

I egenvurderingen i RefLex har skoleeier svart at de kjenner til de ulike delene av aktivitetsplikten, og hva som skal til for å oppfylle den. Tilstandsrapport som legges fram til kommunestyret er vedlagt som dokumentasjon. I tillegg vises det til kommunes strategidokument. Målet med dette dokumentet er å sikre Skånland kommune et levende og forsvarlig system for å sikre og utvikle kvaliteten i skolen. Det fremkommer av dette strategidokumentet at *Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø* og tiltaksplan mot

mobbing skal være styringsdokumenter. Strategidokumentet og tiltaksplan mot mobbing er, som nevnt ovenfor, ikke etter gjeldende regelverk.

Videre sier skoleeier at all informasjon som fremkommer i den daglige dialogen, i møter, skriftlige aktivitetsplaner, henvendelser fra foresatte og Fylkesmannen, brukes for å vurdere om skolene oppfyller aktivitetsplikten.

Fylkesmannens vurdering

Som nevnt tidligere er ikke strategidokumentet og tiltaksplan mot mobbing ikke overens med dagens regelverk. Dette viser at Skånland kommune ikke får et godt nok grunnlag for å avdekke og følge opp brudd på regelverket.

Fylkesmannen er av den oppfatning at skoleeier, gjennom å utarbeide *Kommunale plan for et trygt og godt skolemiljø*, i samarbeid med rektorene, viser at skoleeier overordnet har kjennskap til hva som følger av aktivitetsplikten. Det er positivt at kommunen har laget en felles plan for alle skolene i kommunen.

Vi viser til vår vurdering i punkt. 5.2.1.1 ovenfor, om at informasjonstilfanget ikke er av en slik art at skoleeier kan skaffe seg tilstrekkelig informasjon. Vi kan ikke se hvordan skoleeier bruker informasjonen de får fra skolene til å vurdere om skolens praksis er i tråd med regelverket. Skoleeier sjekker ikke aktivt om aktivitetsplikten er oppfylt i enkeltsaker. Skoleeier innhenter heller ikke informasjon fra elever om hvordan de opplever skolens arbeid.

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt

5.2.1.3 Skoleeieren skal sørge for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig.

Fylkesmannen undersøker om skoleeieren sørger for at skolene endrer praksis hvis aktivitetsplikten ikke er oppfylt.

I egenvurdering i RefLex har skoleeier svart at det gis innspill til forbedringer og forslag om nye tiltak dersom det er behov for å endre praksis. Skoleeier strekker seg også langt for å bistå med ekstra økonomiske midler dersom det er nødvendig for å forsterke tiltak. Skoleeier sier også at de aktivt etterspør informasjon og påser at påbud fra Fylkesmannen følges opp.

Gjennom intervju fremkommer det at det er tett samarbeid og samtaler med rektor dersom skoleeier vurderer at praksis ikke følges. Skoleeier har også vært aktivt inne i enkeltsaker for å påse at skolen følger opp tiltak.

Det at flere av kommunens planverk er etter gammelt regelverk, er ikke blitt avdekket av skoleeiers gjennomgang.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen vurderer at skoleeiers oppfølging av praksisendring omkring skolemiljø, i likhet med for informasjonsinnhenting, baserer seg på enkelthendelser og dialog med rektor. Vi finner ikke en systematisk tilnærming på dette området. Av oversendt tilsynsmateriell er det ikke dokumentert at det faktisk har skjedd. Dermed finner vi det ikke sannsynliggjort at skoleeier følger opp praksisendring knyttet til oppfyllelse av aktivitetsplikt, tiltaksplikt eller at elevenes synspunkter for hvordan skolen arbeider, blir innhentet.

Lovkravet vurderes ikke oppfylt.

5.2.1.4 Skoleeiers system skal som helhet være forsvarlig

Fylkesmannen undersøker om systemet som helhet er forsvarlig til å avdekke og følge opp brudd på regelverket. Vi vurderer bare om systemet er forsvarlig innenfor de temaer tilsynet omhandler.

Skoleeiers avveining av risiko vil være sentral for å vurdere om systemet som helhet er forsvarlig. Systemet skal sørge for oppfølging av skolene på et overordnet nivå. Avdekking av lovbrudd på skolenivå innebærer følgelig ikke nødvendigvis at skoleeiers system ikke er forsvarlig.

Skoleeier uttalte under intervju at det er behov for en sjekkliste for å kontrollere at alle punktene sjekkes ut. I tillegg har skoleeier behov for et bedre system enn dagens for å få full oversikt over jobben skolene gjør i forbindelse med aktivitetsplikten. Vi viser for øvrig til funnene som er presentert i punktene ovenfor.

Fylkesmannens vurdering

Som en følge av funnene presentert i punktene ovenfor, vurderes skoleeiers system som helhet å ikke være forsvarlig med tanke på oppfølging av:

- Hvordan skolene oppfyller plikten til å følge med og gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
- Hvordan skolene oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak dersom en som jobber på skolen krenker en eller flere elever
- Hvordan skolene oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak
- Hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten

Lovkravet vurderes som ikke oppfylt.

5.3 Våre konklusjoner

1. Skoleeieren skaffer seg ikke informasjon om aktivitetsplikten og om hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten
2. Skoleeieren bruker ikke informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket
3. Skoleeieren sørger ikke for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig
4. Skoleeiers system som helhet er ikke forsvarlig

6 Frist for retting av lovbrudd

Fylkesmannen har i rapportens kapittel 2, 3, 4 og 5 konstatert lovbrudd. Vi gir kommunen en frist til å rette lovbruddene, jf. kommuneloven § 60 d:

Frist for retting er **16.04.2020**. Dersom lovbruddene ikke rettes innen fristen, vil vi vedta pålegg om retting.

Følgende pålegg er aktuelle å vedta etter utløp av fristen:

Skolens plikt til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre for å fremme et trygt og godt skolemiljø

1. *Kommunen må sørge for at Skånland skole arbeider forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø jf. opplæringsloven §§ 9 A-3 og 9 A-8 første ledd. Kommunen må i den forbindelse se til at skolen:*
 - a) sikrer at elevene får ta del i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø
 - b) jobber for at skolen skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til et trygt og godt skolemiljø
 - c) evaluerer det forebyggende arbeidet med skolemiljøet basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte

2. *Kommune må sørge for at Skånland skole informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet med skolemiljø jf. opplæringsloven § 9 A-9. Kommunen må i den forbindelse se til at skolen:*
 - a) gir elevene og foreldrene informasjon om retten til et trygt og godt skolemiljø, om skolens aktivitetsplikt og om retten til å melde en sak til fylkesmannen
 - b) sikrer at skolen informerer råd og utvalg om deres rett til innsyn i dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø.
sikrer at skolen informerer råd og utvalg om at de har rett til å uttale seg i alle saker som er viktig for skolemiljøet
 - c) sikrer at skolen informerer råd og utvalg om alt som er viktig for skolemiljøet
 - d) sikrer at skolen tar elevrådet og forelderådet med i arbeidet med skolemiljøtiltak, og at det skjer så tidlig som mulig
 - e) evaluerer arbeidet med å informere og involvere aktuelle råd og utvalg basert på blant annet synspunkter fra elevene, foreldrene og ansatte

Skolens aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

1. *Kommunen må sørge for at Skånland skole oppfyller plikten til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak for å sikre at elever har et trygt og godt skolemiljø jf. opplæringsloven §§ 9 A-2, 9 A-3 og 9 A-4. Kommunen må i den forbindelse se til at skolen:*

- a) sikrer at alle som jobber på skolen, følger med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og at de følger spesielt godt med på elever med en særskilt sårbarhet
 - b) sørge for at alle som jobber på skolen, griper inn mot krenkelser som for eksempel utestenging, isolering, baksnakking, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, dersom det er mulig
 - c) sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
 - d) sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor så raskt som saken tilsier
 - e) sikrer at skolen undersøker saken når skolen har mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø
 - f) sikrer at berørte eleven får uttale seg om hva som skal være innholdet i aktivitetsplanen
 - g) sikrer at skolen setter inn egnede tiltak dersom en elevs rett til et trygt og godt skolemiljø ikke er oppfylt
2. *Kommunen må sørge for at Skånland skole oppfyller plikten til straks å varsle, undersøke og sette inn tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-5. Kommunen må i den forbindelse se til at skolen:*
- a) sikrer at alle som jobber på skolen, varsler rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever, eller at de varsler direkte til skoleeieren dersom mistanken gjelder en i skoleledelsen
 - b) sikrer at alle som jobber på skolen varsler rektor eller skoleeier straks
 - c) sikrer at skolen undersøker saken ved mistanke om eller kjennskap til at en som jobber på skolen, har krenket en eller flere elever
 - d) sikrer at skolen undersøker saken straks
3. *Kommunen må sørge for at Skånland skole oppfyller plikten til å gjennomføre, evaluere og tilpasse tiltak for å sikre at elever har et trygt og godt skolemiljø jf. opplæringsloven §§ 9 A-3, 9 A-4 og 9 A-9 og forvaltningsloven § 11. Kommunen må i den forbindelse se til at skolen:*
- a) informere elever og foreldre om at de kan melde saken sin til fylkesmannen dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten

Skoleeiers forsvarlige system: Skolens plikt til å arbeide forebyggende og informere og involvere elever og foreldre for å fremme et trygt og godt skolemiljø

1. *Kommunen må sørge for å ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolene oppfyller plikten til å jobbe forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd. Kommunen må i den forbindelse se til at de:*

- a) skaffer seg informasjon om hvordan skolene jobber forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et trygt og godt skolemiljø for elevene, inkludert elevenes syn
- b) bruker informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket
- c) sørger for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig
- d) har et system som i helhet er forsvarlig vedrørende innhenting av informasjon om hvordan skolene oppfyller plikten til å arbeide forebyggende, kontinuerlig og systematisk for et godt skolemiljø

2. *Kommunen må sørge for å ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolene informerer og involverer aktuelle råd og utvalg i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd. Kommunen må i den forbindelse se til at de:*

- a) om hvordan skolene informerer og involverer elever og foreldre i arbeidet for et trygt og godt skolemiljø, inkludert elevenes syn på dette.
- b) bruker denne informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket.
- c) sørger for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig
- d) har et system som i helhet er forsvarlig vedrørende innhenting av informasjon om hvordan skolene oppfyller plikten til å informere og involvere elever og foreldre i arbeidet for et godt skolemiljø

Skoleeiers forsvarlige system: Skolenes aktivitetsplikt for å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø

1. *Kommunen må sørge for å ha et forsvarlig system for å vurdere og følge opp at skolene oppfyller aktivitetsplikten, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd. Kommunen må i den forbindelse se til at de:*

- a) skaffer seg informasjon om aktivitetsplikten og om hvordan elevene opplever at skolene ivaretar aktivitetsplikten
- b) bruker informasjonen til å vurdere om skolene sitt arbeid er i samsvar med regelverket
- c) sørger for at skolene endrer praksis dersom det er nødvendig
- d) har et system som helhet er forsvarlig

Retten til innsyn i sakens dokumenter følger av forvaltningsloven § 18.

Dato: 08.01.2020

Trine-Lise Nerdal

Marius Gulsrud

Tilsynsleder

Tilsynsmedarbeider

Vedlegg: Dokumentasjonsliste

Vedlegg: Liste over dokumentasjon

- Egenvurderinger i RefLex gjennomført av administrativ skoleeier, skoleledelse, lærere og assistenter
- Strategidokument for å sikre og utvikle kvaliteten i grunnskolen – Skånland kommune (revidert 2017)
- Kommunal plan for et trygt og godt skolemiljø
- Tilsynsrapport fra grunnskolen 2018
- Avtale om veiledning i skoleutvikling mellom Læringsmiljøsentret og Skånland kommune – Læringsmiljøprosjektet 2015-2016
- Beskrivelse av læringsmiljøprosjektet
- Håndbok i klasseledelse
- Plan med rutiner for at Skånland skole skal være en trafiksikker skole
- Årshjul for godt skolemiljø - Sosialpedagogisk forebyggende tiltak
- Årshjul for å sikre og utvikle kvalitet på Skånland skole
- Tiltaksplan mot mobbing
- Ordensreglement – Skånland skole
- Regelmatrikse for Skånland skole
- Sjekkliste for rektor og kontaktlærer
- Mal for referat fra samtalemøter og klassemøter
- Mal for foreldrekonferanse
- Skjema for melding om brudd på eller mistanke om brudd på oppl. § 9A- 3
- Spørreskjema til elevene – Ikke anonym spørreundersøkelse
- Referat fra rektormøte 05.04.2016
- Referat fra Skolemiljøutvalg (SU) og Samarbeidsutvalg (SMU), datert 02.02.2012
- Inspeksjonsrutiner ved Skånland skole per 27.08.2019